

ISSN:3023-5618

MAED

MAKÜ

ARALIK/DECEMBER 2023 • CİLT/VOLUME 1 • SAYI/ISSUE 1

MAKÜ-MEHMET AKİF ERSOY DERGİSİ

MAKU-JOURNAL OF MEHMET AKIF ERSOY (JMAE)

MAKÜ-MEHMET AKİF ERSOY DERGİSİ

MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy

e-ISSN: 3023-5618

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maed>

madergi@mehmetakif.edu.tr

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

MAKÜ Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED), uluslararası hakemli bir dergi olup altışar aylık dönemler hâlinde (Haziran-Aralık) yılda iki sayı olarak elektronik ortamda yayımlanır. MAKÜ Mehmet Akif Ersoy Dergisi 'nde yayımlanan yazıların dil, bilim ve hukuki sorumluluğu yazarlarına, yayın hakları MAKÜ Mehmet Akif Ersoy Dergisi 'ne aittir. Yazılar yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz. Yayın Kurulu dergiye gönderilen yazıları yayımlayıp yayımlamamakta serbesttir.

MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy, is an international electronic journal published online two times a year in June and December. Authors bear the academic, linguistic and legal responsibility of their works published in Journal of Mehmet Akif Ersoy. Journal of Mehmet Akif Ersoy is the sole copyright owner of works published in the journal. No work published in the Journal of Mehmet Akif Ersoy can be partially or totally published or reproduced without the written consent of publisher. Editorial Board decides to publish or reject submitted articles.

Indexes and Databases

OpenAIRE, Academia.edu, ResearchGate

MAKÜ-MEHMET AKİF ERSOY DERGİSİ (MAED)

MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy

e-ISSN: 3023-5618

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maed>
madergi@mehmetakif.edu.tr

SAHİBİ / OWNER

Prof. Dr. Hüseyin DALGAR, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü, Türkiye

EDİTÖR / EDITOR

Prof. Dr. Zafer GÖLEN, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

YARDIMCI EDİTÖRLER / CO-EDITORS

Prof. Dr. Abidin TEMİZER, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Canan OLPAK KOÇ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

SAHİBİ / OWNER

Prof. Dr. Hüseyin DALGAR, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü, Türkiye

EDİTÖR /EDITOR

Prof. Dr. Zafer GÖLEN, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

YARDIMCI EDİTÖRLER // CO-EDITORS

Prof. Dr. Abidin TEMİZER, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Canan OLPAK KOÇ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Alaattin KARACA, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Damir MATANOVIĆ, Osijek Josip Juraj Strossmayer Üniversitesi, Hırvatistan

Prof. Dr. Hasan BABACAN, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. İrfan MORİNA, Priştine Üniversitesi, Kosova

Prof. Dr. Mehmet Ali ÜNAL, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Sevilay ÖZER, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Salide ŞERİFOVA, İlimler Akademisi Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü, Azerbaycan

Prof. Dr. Şerbo RASTODER, Karadağ Üniversitesi, Karadağ

HAKEM KURULU / REFEREES

Prof. Dr., Abide DOĞAN, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Alaattin AKÖZ, Selçuk Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Alena Alena ČATOVIĆ, Saraybosna Üniversitesi, Bosna Hersek

Prof. Dr. Alim KAHRAMAN, İstanbul Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Aliye USLU ÜSTTEN, Gazi Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Bekir KOÇLAR, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Damir MATANOVIĆ, Osijek Josip Juraj Strossmayer Üniversitesi, Hırvatistan

Prof. Dr. Dursun KÖSE, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Ema MİLJKOVIĆ, Belgrad Üniversitesi, Sırbistan

Prof. Dr. Emina BERBIĆ KOLAR, Osijek Josip Juraj Strossmayer Üniversitesi, Hırvatistan

Prof. Dr. Emine DİNGEÇ, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Farooq ADİL, Pakistan

Prof. Dr. Fazlı GÖKÇEK, Ege Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Flera SAYFULİNA, Kazan Federal Üniversitesi, Rusya

Prof. Dr. Güven DİNÇ, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Hakan ÜLPER, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Hasan BABACAN, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

MAKÜ Mehmet Akif Ersoy Dergisi / MAKU- Journal of Mehmet Akif Ersoy (JMAE)

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

Prof. Dr. Hatice ORUÇ, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İbrahim SERBESTOĞLU, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İbrahim Moh'd Mahmoud Kofahi, Ürdün Üniversitesi, Ürdün
Prof. Dr. İrfan MORİNA, Prizren Üniversitesi, Kosova
Prof. Dr. Kamran MUHAMMAD, Punjab Üniversitesi, Pakistan
Prof. Dr. Merziyye NECEFOVA, İlimler Akademisi Edebiyat Enstitüsü, Azerbaycan
Prof. Dr. Metin AYIŞIĞI, Beykent Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Muharrem DAYANÇ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mustafa İsmet UZUN, Türkiye
Prof. Dr. Nesrin KARACA, Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ruhi İNAN, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Sabina BAKSİĆ, Saraybosna Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Salide ŞERİFOVA, İlimler Akademisi Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü, Azerbaycan
Prof. Dr. Sevilay ÖZER, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Şaban SAĞLIK, İstanbul Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Šerbo RASTODER, Karadağ Üniversitesi, Karadağ
Prof. Dr. Şevkiye KAZAN NAS, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Turan KARATAŞ, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Zeki TAŞTAN, Van 100. Yıl Üniversitesi, Türkiye

Bu Sayının Hakemleri / Reviewers of the Issue

Prof. Dr. Alena Alena Čatović, Saraybosna Üniversitesi, Bosna Hersek

Prof. Dr. Damir Matanović, Osijek Josip Juraj Strossmayer Üniversitesi, Hırvatistan

Prof. Dr. Hasan Babacan, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. İbrahim Serbestoğlu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Canan Olpak Koç, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Hasan Bello, Albanoloji Enstitüsü, Arnavutluk

Doç. Dr. İsmail Avcı, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih Sansar, Ege Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Bayram Yıldız, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye

EDİTÖRDEN

Değerli okuyucular

MAKÜ Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED), Tarih, Edebiyat, Sosyoloji ve Felsefe alanlarında özgün ve nitelikli çalışmaları bilimsel bir yaklaşımla ele almak amacıyla yayımlanan uluslararası hakemli bir e-dergidir. Birey ve toplum arasındaki münasebetin çok önemli olduğu çağımızda dergimiz, bireyi ve toplumu dikkate alan yayınlara öncelik verecektir. Bu sebeple, hayatı boyunca toplumsal problemlere karşı duyarlı olmuş, onları dert edinmiş ve özgün çözüm önerileri sunmuş olan Mehmet Akif Ersoy'a atfen derginin isminin "MAKÜ Mehmet Akif Ersoy Dergisi" olmasına karar verilmiştir. Dergimiz toplumsal meselelerin araştırılmasında ve çözümünde tarihi, felsefi ve sosyolojik bakışın önemli olduğu gerçeğinden hareketle bu bakışı önceleyen yayınlar yapmayı amaçlamaktadır.

MAED, altışar aylık dönemler hâlinde yılda iki sayı (Haziran-Aralık) olarak elektronik ortamda yayımlanmaktadır. Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir.

MAED'in ilk sayısında 4 makale ve bir kitap kritiğine yer verilmiştir. Bu sayıyı yazılarıyla onurlandıran Ruhi İnan, Cansu Tekin, Ema Petrović, M. Selçuk Özkan ve Zulah Kondu'ya şükranlarımızı sunuyoruz. Makaleleri inceleyerek katkı sunan hakemlerimize de teşekkürü bir borç biliriz.

Prof. Dr. Zafer GÖLEN

Editör

FROM EDITOR

Dear readers

Journal of Mehmet Akif Ersoy (MAED) is an international peer-reviewed e-journal published with the aim of discussing original and qualified studies in the fields of History, Literature, Sociology and Philosophy with a scientific approach. In our time when the relationship between the individual and society is very important, our journal will give priority to publications that take the individual and society into consideration. For this reason, it was decided that the name of the journal would be "Journal of Mehmet Akif Ersoy", in reference to Mehmet Akif Ersoy, who was sensitive to social problems throughout his life, worried about them and offered original solution suggestions. Based on the fact that historical, philosophical and sociological perspectives are important in researching and solving social issues, our journal aims to publish publications that prioritize this perspective.

The Journal Mehmet Akif Ersoy is an internationally refereed journal and published electronically two times a year (June-december). The publication languages of Journal are Turkish and English.

In this first issue you will find 4 articles and 1 book review. Many thanks to the Ruhi İnan, Cansu Tekin, Ema Petrović, M. Selçuk Özkan and Zulah Kondu for their contributions for this issue. We would like to thanks the referees of the articles for their help and efforts.

Prof. Dr. Zafer GÖLEN

Editor

İçindekiler / Contents

Ruhi İNAN

TANIMLAYICI VE TAMAMLAYICI KURMACA BİR FİĞÜR OLARAK AKİF'İN MEKÂNLARI
Akif's Places as a Defining and Complementary Fictional Figur
ss./pp. 1-12

Cansu TEKİN

MEHMET ÂKİF ERSOY'UN "SECDE" ŞİİRİNİN ONTOLOJİK ANALİZ METODUYLA
İNCELENMESİ
An Investigation of Mehmet Âkif Ersoy's Poem "Secde" Using The Ontological Analysis Method
ss./pp. 13-23

Ema PETROVIĆ

MUSTAFA KEMAL ATATURK IN THE SERBIAN HISTORIOGRAPHY
Sırp Tarih Yazımında Mustafa Kemal Atatürk
ss./pp. 25-29

M. Selçuk ÖZKAN

İTALYA'NIN YUNANİSTANI İŞGAL GİRİŞİMİ VE TÜRK BASININDAKİ YANSIMALARI
Italy's Attempt to Invade Greece and Its Reflections in The Turkish Press
ss./pp. 31-40

Zuhal KONU

KİTAP KRİTİĞİ: MEHMET AKİF'İN MEKTUPLARI
Book Review: Mehmet Akif'in Mektupları
ss./pp. 41-44

MAKÜ-MEHMET AKİF ERSOY DERGİSİ (MAED)

MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy (JMAE)

e-ISSN: 3023-5618

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maed>

madergi@mehmetakif.edu.tr

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

TANIMLAYICI VE TAMAMLAYICI KURMACA BİR FİGÜR OLARAK AKİF'İN MEKÂNLARI

Akif's Places as a Defining and Complementary Fictional Figure

Makale Türü/Article Types : Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date : 27.11.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date : 18.12.2023

Sayfa/Pages : 1-12

DOI Numarası/DOI Number : 10.5281/zenodo.10435408

Ruhi İNAN

(Prof. Dr.), Balıkesir Üniversitesi, e-mail: ruhiinan@hotmail.com

 0000-0003-4377-0999

Atf/Citation

İnan, R. (2023). Tanımlayıcı ve Tamamlayıcı Kurmaca Bir Figür Olarak Akif'in Mekânları. *MAKÜ-Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED)*. (1/1), 1-12.

TANIMLAYICI VE TAMAMLAYICI KURMACA BİR FİGÜR OLARAK AKİF'İN MEKÂN LARI

Akif's Places as a Defining and Complementary Fictional Figure

Ruhi İNAN

Öz: Akif şiiriyle olduğu kadar tahkiyeli metinleriyle de öne çıkmış bir şairdir. Hikâyeyi şiire aruz ile hem de Türkçe söylemek hüneri, kendisinin “aczinin gıryesidir” tevazuuna hapsolmayacak kadar kıymetlidir. Ömrünün hiçbir döneminde dünyalık mekânı asla tasavvur ve tasarruf etmemiş olan Akif, şiirlerinde kullandığı mekânlara ayrı bir misyon yükler ve bilhassa manzum hikâyelerinde mekânsız ve misyonsuz hiçbir yerin kullanılmadığı görülür. Onun mekânları canlıdır ve kendi yaşadığı âlemin içinden çıkmışlardır. Bu sebeple de bu mekânlar öncelikle gerçekler ve işlevsel olarak kurguda sınırlamazlar.

Çalışmada Akif'in tüm manzum hikâyeleri okunmuş, işlevlerine göre tasnif edilmiştir. Manzum hikâyelerindeki bu mekânlar bahsi geçen tasnif ve işlevlere göre seçilen farklı örnekler üzerinden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Akif'in mekanları, manzum hikayeler, şiir

Abstract: Akif is a poet who stands out with his narrative texts as well as his poetry. In that poem, he does a very good job of using both the story technique and the aruz meter. Akif, who never thought of owning a place in any period of his life, attributes a separate mission to the places he uses in his poems, and especially in his narrative stories, it is seen that no place is used without a place or a mission. His places are alive and emerged from the world in which he lives. For this reason, these places are primarily real and do not keep secrets functionally in fiction.

In the study, all of Akif's verse stories were read and classified according to their functions. These places in the narrative stories were examined through different examples selected according to the classification and functions mentioned.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, Akif's places, stories in verse, poetry

Giriş

Kurmaca metinlerde mekânlar işlevsel olarak ikincil derecede önemli görülürler. Bu durum, bu tür metinlerin ana unsurunun insan olmasıyla ilgilidir. İnsanın temel öge olduğu itibari metinlerde mekânlar, figüratif olarak insanı ya tanımlayıcı ya da tamamlayıcı olarak bütünlerler. Mesela Araba Sevdasındaki Lando, bir mekân olarak kabul edildiğinde tek başına bir şahıs gibi işlevsellik kazanır. Yine iç ve dış mekanların ayrıntılı bir biçimde yer aldığı Yeni Turan romanında olduğu gibi mekanlar, genel fiktif yapının tamamlayıcı bir unsuru olarak metinde yer bulur. Küfe'de olduğu gibi mekânlar, yazıldığı dönemin tanığıdır ve bir bakıma sosyal hayatının o mekân üzerinden aktarılması rolünü üstlenirler. Ölmeye Yatmak ya da Gün Olur Asra Bedel romanlarında olduğu gibi kişiyi teşekkül ve tekâmül ettiren bir inşa aracı olarak da mekânlar kullanılır. Bu sebeple mekânın ne ölçüde ve nasıl kullanıldığı, metnin kurgusuna, mesajına ve üslubuna katkılarının neler olduğu gibi metni okura açan değişkenler mekânın kullanımını daha önemli hale getirir. Mekânları, metinlerdeki işlevlerine göre şu şekilde tasnif etmek gerekir;

1. Tanımlayıcı Mekânlar
 - a. Sosyal statü gösteren mekânlar
 - b. Lokasyonu tanımlayan mekânlar
 - c. Kişilik olarak tanımlanan mekânlar
 - d. Kurmaca zamanını tanımlayan mekânlar
2. Tamamlayıcı Mekânlar
 - a. Kurmacaya şekil veren mekânlar
 - b. Olayları aktarmak için kullanılan mekânlar

Mekânlar, Akif'in manzum hikâyelerinde de benzer şekillerde kullanılmaktadır. Bu hikâyelerin özellikle giriş kısmının bir sokak tasviriyle başlatıldığı, iç mekân tasvirlerinin metin içinde hem sosyal statüyü vermek hem de yaşam biçimini yansıtmak için tanımlayıcı bir unsur olarak kullanıldığı görülür. Akif, olay akışı içinde etrafında gördüğü lüzumlu reel materyali, metnin kurmaca yapısını destekler mahiyette şiirinde kullanmaya çalışır. Bu sebeple onun mekânları, plastik mekânlar olmaktan ziyade canlı, hayatın içinde tesadüf ettiğimiz gerçeklikte, aktarılan vakanın tüm ciddiyetini okurun kalbine ve gözlerine aktaran bir keyfiyettir. Onun mekânları ile ilgili bu durum, anlatılan vakanın Akif tarafından bizzat yaşanmış ve gözlemlenmiş olmasıyla ilgilidir. (Güneş 2016; 57)

Şiirini “samimiyeti ancak hüneri” şeklinde tanımlayan Akif, yukarıda bahsi edilen meseleler karşısındaki hassasiyetini de bu samimiyetten alır. (Üstten 2022, 189) Onun bu tavrı, okurun metne bakış açısını ciddi bir biçimde etkilerken bu yaklaşımın üslubun akıcılığına da önemli bir şekilde tesir ettiği gözlemlenir. Şiirinde konular, sadece bilinen şiirsel unsurlar üzerinden okura aktarılmaz. Okur meseleyi, sosyal problemin bir parçası olan mekânlar ve insan davranışları üzerinden görür.

Akif, sokakları sadece mekânsal ve kurgusal bir figür olarak düşünmez; dönemin yaşayışını, yaşanan mekânların ekonomik durumunu, sosyal problemlerle mekânsal problemler arasında bir bağ kurmayı da içine alabilecek bir bakış açısıyla sokakları anlatır. Onun dizelerinde sokaklar, resmin bir parçası olmasına rağmen anlatılan şeylerin mühim bir tanımlayıcısı ve tamamlayıcısıdır; sokaklar adeta bir birey gibi onlarca yıl öncesinden tahmin edilen/edilemeyen şeyleri okurun kulağına fısıldar gibidir.

Yöntem

Araştırmada veri incelemeyi ve bu veriler arasındaki bağlantıları mukayese ve tespit etmeyi amaçlayan nitel araştırma yöntemi kullanılırken veri toplamak maksadıyla bir nitel araştırma figürü olan doküman analiz yöntemi de kullanılmıştır. Nitel araştırmanın amacı; Akif'in şiirdeki mekân kullanımının şiirin kurgusal düzlemine ne şekilde kullanıldığını, kullanım farklılıklarının ne gibi farklılıklardan oluştuğunu ve şairin üslubuna yansıyan taraflarının neler olduğunu tespit etmektir.

Tartışma Bulguları ve Yorumlar

Küfe

Akif, Küfe adlı manzum hikâyesine “Bizim mahalle de İstanbul'un kenarı demek” cümlesiyle başlar ve devamında her gün geçtiği bu sokağı uzun uzun tasvir eder. Bu tasvirden hareketle okur; ben anlatıcının yaşadığı semtin nerede olduğunu, sokakların durumunu, bakımsızlığını, burada yaşayan insanların ekonomik ve kültürel seviyesini öğrenmiş olur. Akif sokakla ilgili unsurları harekete bağlı makul bir görsel sırayla tasvir eder. Önce yola çıktığı yeri, yollardaki çukurları anlatır ve hareket devam ettikçe çukurlarla ilgili ayrıntılı tasvirler vermeye, sağlı sollu yıkık ya da yıkılmaya yüz tutmuş evleri anlatmaya başlar ve tasvir ettiği unsurları özellikle mahallenin kimliğini ortaya koyacak şekilde teşekkül ettirir. Şair yağmurlu bir günü hikâyede tercih ederek sokakların bakımsızlığını göstermek ister böylece vakanın olumsuz seyrine de bir şekilde yön vermiş olur. Sokağın durumu iskandil ve kandil olmadan geceleri sokaklardan geçmenin mümkün olmayacağı abartılı ve ironik bir biçimde vurgulanır. Hikâyedeki mekân tasvirleri, sadece yer tespiti yapılmak için değil; daha da ötesinde ortaya çıkacak olan sosyal problemlerin hem kaynağı hem de göstergesi olarak kullanılır. Aşağıda tanımlama kapsamındaki mekân kullanımının tablosu verilmiştir.

Şekil I: Küfe: Tanımlama

Tanımlama	Tanımlanan Şey	Atf
Yüzme bilinmeden geçilmez	Sokak	Bakımsızlık- Lokasyon- mekân
İstanbul'un Kenarı		Lokasyon
Adım başında derin bir buhayre dalgalanır,		Bakımsızlık- Lokasyon
Ayakta durmaya elbirliğiyle gayret eden		Eski ve harap olma
Lisân-ı hâl ile amma rükûa niyyet eden O sâlhurde, harab evler		Yılgınlık, bitkinlik, ekonomik zayıflık- mekân

Metinde mekânla birlikte tamamlanan figüratif kişiler de mevcuttur. Ben anlatıcı, sokak boyunca gördüğünü metnin mesajına uygun bir şekilde tasvir eder. Yürüme ilerleyince anlatıcı bir kadın ve sekiz yaşlarında bir çocukla karşılaşacaktır. Bu kişiler mekânla birlikte tamamlan canlı figürlerdir ve metnin mesajı bu kişiler üzerinden okura aktarılır. Çocuk, babasının ölümüne ve kaderine olan isyanını küfeyi tekmeleyerek ifade eder. Bu kısımda mekân, kişileri tamamlayan bir unsur olarak ikinci derece işlev görmektedir. Şair, bir anlamda bu kişileri ve yaşadıkları mekânı bir birini doğuran ve tamamlayan, onların umutlarını besleyen/erteleyen şey olduğunu da anlatmaktadır. Aşağıda hikâyede geçen tamamlayıcı mekân kullanımı tablo haline getirilmiştir.

Şekil II: Küfe: Tamamlama

Tamamlama	Tamamlanan Şey	Atıf
Genişçe bir küfe yatmakta, hem epey eski. Bu bir hamal küfesiymiş	Sokak	Fakirlik - Mekân
On üç yaşında kadar bir çocuk gelip öteden, Gerildi, tekmeleyi indirdi öyle bir küfeye		Davranış- Mekân
– Oh benim oğlum, gel etme kırma sakın! Ne istedin küfeden, yavrum? Ağzı yok dili yok, Baban sekiz sene kullandı.		Hayat Algısı- Mekân
Onunla besleyeceksin ananla kardeşini. Bebek misin daha öğrenmedin mi sen işini?"		Hayat - Mekân
Sakallı, yok mu işin? Git cehennem ol şuradan! Ne dırlanıp duruyorsun sabahleyin oradan?		Ahlak- Mekân
Adamcağız sana, bak hâl dilince söylerken... – Bırak hanım, o çocuktur, kusûra bakmam ben.		Ahlak - Mekân
Okutma sen de hamal yap bu yaşta şimdi beni!		Hayat- Mekân

Hasır

Hasır adlı şiirde bir attar dükkânı mekân olarak anlatılır. Bu attar dükkânında olmayan şey yoktur ve şair bu durumu bir alışveriş diyalogu ile anlatır. Aynı zamanda mekânsal bir gösterge olarak attar dükkânı, belli bir yaşam biçiminin mantalitesini de temsil eder. Orada yaşayan insanlar, maddi zorluklar yüzünden olsa gerek sağlık problemlerine çözümünü doktora gitmek yerine attarda aramayı tercih eden kişilerdir. Mekân, bu yaşam biçimini somut hale getirmek maksadıyla tasvir edilir. Mekânın kurguyu tamamlayan bir unsur olarak kullanıldığı şiirde, yoksulluğun ve trajedinin yoğun bir biçimde yaşandığı bu dükkânda bir alışveriş diyalogu dikkat çekici bir biçimde anlatılır. Mahalle sakinlerinden uzun zamandır yatalak olarak yaşayan yaşlı bir kadın ölmüştür ve onu defnetmek için attardan hasır alınır. Attar dükkânının sokakla, mahalleyle doğrudan ve canlı bir bağlantısının olduğu görülmektedir. Mekân yoksulluğu ve trajediyi bir şekilde somut hale getiren canlı bir gösterge şeklinde tasvir edilmiştir. Aşağıda şiirdeki tamamlayıcı mekân kullanımı tablo haline getirilmiştir.

Şekil III: Hasır: Tamamlama

Tamamlama	Tamamlanan Şey	Atıf
– Ver ordan on paralık zencefil, çörek otu, biber. Geçenki beş para borcumla on beş etmedi mi? – Silik bu yirmilik almam... – Uzatma gör işimi!	Attar	Devir, Sosyal Hayat - Mekân
Beşer onar paralar hepsi yaklaşıp deliğe, Süzüldüler oradan bir kilitli çekmeceye. Epeyce fâsıladan sonra geldi başka biri: – Genişçe bir hasırın var mı? Neyse hem değeri.		Davranış- Mekân
Cenâze sarmak içindir, eziyyet etme sakın! Mahallemizde beş aydır yatan o hasta kadın Bugün, sabahleyin artık cihandan el çekmiş...		Mahalle Kültürü- Mekân
– Yanında kimse de yokmuş... Aman bırak neyse. Ecel gelince ha olmuş, ha olmamış kimse! – Dokuz kuruş bu hasır, siz, sekiz verin haydi... Pazarlık etmeyelim bir kuruş için şimdi!		Sosyal Hayat - Mekân
Hasır büküldü, omuzlandı, daldı bir sokağa; Sokuldu kim bilir ordan da hangi bir bucağa. Açıldı, bir ölü saklanmak üzere sînesine; Kapandı ketm-i adem heybetiyle sonra yine!		Değer- Mekân
Sükûn içinde uzaklaştı âşiyânından. Geçince sûrunu şehrin, uzattı servistan Garîb yolcuyla tevkîfe bin bükülmez kol! Omuzdan indi hasır, yoktu çünkü artık yol.	Sokak	Tenakuz, Adet - Mekân
Bulduğum o mukassî mahalden ayrıldım. Bu perde bitti mi? Heyhât! Atmadım bir adım, Ki rûhu eylesin böyle bin fecîa harâb!. Hayât nâmına yâ Rab, nedir bu devr-i azâb ?	Mezarlık	Hayat- Mekân

Seyfi Baba

Seyfi Baba adlı manzum hikâye Küfe şiiirinde olduğu gibi bir sokak tasviriyle başlar. Hikâyede sokak üzerinden yoksulluk, ekonomik şartlar, mekânsal geri kalmışlık gibi unsurları tasvir edilir. Küfede olduğu gibi yolların bozukluğu, çukurların derin ve fazla oluşu, evlerin yıkılmak üzere olması, sokakların çok karanlık ve çamurdan geçilemez olması anlatılmaktadır. Mekânı tanımlayan bu olumsuz tasvir cümleleri elbette metnin mesajına da aracılık etmektedir. Şair yaşadığı, bildiği bir mekânı anlatmaktadır. Aşağıda tanımlayıcı özellikte olan mekân kullanımı tablo haline getirilmiştir.

Şekil IV: Seyfi Baba: Tanımlama

Tanımlama	Tanımlanan Şey	Atıf
Bir fener yok mu, verin... Nerde soplam? Kız çabuk ol! Gecikirsem kalırım beklemeyin... Zîrâ yol Hem uzun, hem de bataktır...	Sokak	Lokasyon – Mekân
Sopa sağ elde, kırık camlı fener sol elde; Boşanan yağmur iliklerde, çamur tâ belde. Hani, çoktan gömülen kaldırımın, hortlayarak; “Gel!” diyen taşları kurtarmasa, insan batacak. Saksağanlar gibi sektikçe birinden birine. Boğuyordum müteveffâyı bütün âferine.		Lokasyon- Mekân
Sormayın derdimi, bitmez mi o taşlar, giderek, Düştü artık bize göllerde pekâlâ yüzmek! Yakamozlar saçarak her tarafından fenerim, Çifte sandal, yüzüyorduk; o yüzer, ben yüzerim. Çok mu yüzdük, bilemem, toprağı bulduk neyse; Fenerim başladı etrâfımı tektük hisse.		Lokasyon- Mekân
Vâkiâ ben de yoruldu, o fakat pek yorgun... Bakıyordum daha mahmurluğu üstünde onun: Kâh olur, kör gibi çarpar sıvasız bir duvara; Kâh olur, mürde şua'âtı düşer bir mezara;	Sokak	Lokasyon - Mekân
Vakt olur pek sapa yerlerde, bakarsın, dolaşır; Sonra en korkulu eşhâsa çekinmez, sataşır; Gecenin sütre-i yeldâsını çekmiş, üryan , Sokulup bir saçağın altına gûyâ uyuyan Hânüman yoksulu binlerce sefilân-ı beşer; Sesi dinmiş yuvalar, hâke serilmiş evler;	Mezarlık	Lokasyon- Mekân
Zulmetin, yer yer, içinden kabaran mezbeleler : Evi sırtında, sokaklarda gezen âileler! Gece rehzen, sabah olmaz mı bakarsın, sâil! Serserî, derbeder, âvâre, harâmî, kâtil... Böyle kaç manzara gördüyse bizim kör kandil Bana göstermedi bir kerre... Niçin? Belli değil!		Lokasyon - Mekân
Hele yâ Rabbi şükür, karşıdan üç tâne fener Geçiyor... Sapmayarak doğru yürürlerse eğer,		Lokasyon- Mekân

Giderim arkalarından... Yolu buldum zâten. Yolu buldum, diyorum, gelmiş iken hâlâ ben! İşte karşımda bizim yâr-i kadîmin yurdu. Bakalım var mı ışık? Yoksa muhakkak uyudu.		
---	--	--

Tamamlama kısmında özellikle Seyfi Baba'nın yaşadığı yer ayrıntılı olarak tasvir edilir. Bu mekânlar hastanın davranışlarla da beslenerek daha da canlı hale getirilir. Yoksulluğun kol gezdiği mahalleye ben anlatıcı oldukça uzun ve meşakkatli bir yoldan gelir. Şiirin başından itibaren tasvir edilen yol, güzergâhın lokasyonunu tanımlayıcı nitelikte anlatılırken eve girildikten sonra; ıhlamur ve mangal için közü komşunun getirmesi, ortalığı aydınlatacak bir kandilin bile olmaması, merdivenlerin dikliği, yatılan/yaşanılan yerin kötülüğü gibi sefaletin ve yoksulluğun işareti olarak neler varsa şair mekânsal tamamlama keyfiyetiyle ve vicdani bir açıdan tasvir edilir. Dolayısıyla da kurguyu tamamlama niteliğindeki bu mekânlar, olayları derinleştirmek için kullanılan bir figür olarak şiirde işlevsellik kazanır. Aşağıda metinde geçen tamamlayıcı mekân kullanımı tablo haline getirilmiştir.

Şekil V: Seyfi Baba: Tamamlama

Tamamlama	Tamamlanan Şey	Atıf
Kapının orta yerinden ucu değnekli bir ip Sarkıtılmış olacak, bir onu bulsam da çekip Açıversem... İyi amma kapı zâten aralık... Gâlibâ bir çıkan olmuş... Neme lâzım, artık, Girerim ben diyerek kendimi attım içeri, Ayağımdan çıkarıp lastiği geçtim ileri.	Ev	Dönemin yaşam biçimini ve sosyal hayatı aktarma
Odanın loşluğu kasvet veriyor pek, baktım. Şu fener yansa, deyip bir kutu kibrit çaktım. Hele son kibriti tuttum da yakından yüzüne, Sürme çekmiş gibi nûr indi mumun kör gözüne!		Durum- Mekân
Çekerek dizlerinin üstüne bir eski aba, Sürünüp mangala yaklaştı bizim Seyfi Baba. – Ihlamur verdi demin komşu... Bulaydık şunu, bir... – Sen otur, ben ararım... – Olsa içerdik, iyidir..		Mahalle Kültürü- Mekân
Mehmet Ağ'nın evi akmış. Onu aktarmak için Dama çıktım, soğuk aldım, oluyor on beş gün. Ne işin var kiremitlerde a sersem desene! İhtiyarlık mı nedir, şaşkınlığım oğlum bu sene. Hadi aktarmayayım... Kim getirir ekmeğimi? Oturup kör gibi, nâmerde el açmak iyi mi?		Dönemin yaşam biçimini ve sosyal hayatı aktarma
İhtiyar terleyedursun gömülüp yorganına...		Değer, ahlak - Mekân

Atarak ben de geniş bir kebe mangal yanına, Başladım uyku taharrîsine, lâkin ne gezer! Sızmışım bir aralık neyse, yorulmuş da meğer.		
--	--	--

Bayram

Güneş'e göre "Bayram" şiirinde geçen oyun mekânı Akif'in yaşadığı semt olan Fatih merkezde bir yerdir. (Güneş 2021; 248) Bu durum meselenin daha gerçekçi olmasını ve anlatımın samimiyetini artırmaktadır. Bayramın ikinci günü Fatih'te bir oyun alanının anlatıldığı metinde yoksulluk sebebiyle salıncağa bindirilmeyen bir yetim kızın salıncağa binemeyişi hikâye edilir. Hikâye sonunda yetim kız da gülen çocukların arasına karışır(Doğan, 2021). Akif, bayramı oyun mekânıyla birlikte hatırlama gayretindedir. O da Fikret gibi "bayram yetimlerin hakkıdır" şeklinde düşünür ve bayram vaktini, yetim çocuğu ve oyun alanını mekânsal hafıza olarak hikâyede bir araya getirir. Bu sebeple de mekânı tanımlayan bir figür olarak oyun mekânı hareketlerle birlikte tasvir edilir.

Şekil VI: Bayram: Tanımlama

Tanımlama	Tanımlanan Şey	Atıf
Gelin de bayramı Fâtih'te seyredin, zîrâ Hayâle, hâtıra sığmaz o herc ü merc-i safâ, Kucakta gezdirilen bir karış çocuklardan Tutun da, tâ dedemiz demlerinden arta kalan, Asırlar ölçüsü boy boy asâli nesle kadar, Büyük küçük bütün efrâd-ı belde, hepsi de, var!		Lokasyon – Mekân
Adım başında kurulmuş beşik salıncaklar, İçinde darbuka, deflerle zilli şakşaklar. Biraz gidin: Kocaman bir çadır... Önünde bütün, Çoluk çocuk birer onluk verip de girmek için Nöbetle bekliyorlar. Aceb içinde ne var? "Caponya'dan gelen, insan suratlı bir canavar!"		Lokasyon- Mekân
Geçin: Sırayla çadırlar. Önünde her birinin Diyor: "Kuzum, girecek varsa, durmasın girsin." Bağırmadan sesi bitmiş ayaklı bir i'lân. "Alın gözüm, buna derler..." sadâsı her yandan. Alettirikçilerin keyfi pek yolunda hele: Gelen yapışmada bir mutlaka o saplı tele.		Lokasyon- Mekân
Terâzilerden adam eksik olmuyor; birisi İnince binmede artık onun da hemşerisi: "Hak okka çünkü bu kantar... Firenk icâdı gıram Değil! Diremleri dört yüz, hesapta şaşmaz adam."	Oyun Alanı	Lokasyon - Mekân

<p>– Muhallebim ne de kaymak! – Şifâlıdır ma'cûn! – Simid mi istedin ağ ? – Yokmuş onluğum, dursun.</p>		
<p>O başta: Kuskunu kopmuş eyerli düldüller, Bu başta: Paldımı düşmüş semerli bülbüller! Baloncular, hacıyatmazcılar, fırıldaklar, Horoz şekerleri, civ civ öten oyuncaklar; Sağında atlıkarınca, solunda tahtirevan; Önünde bir sürü çekçek, tepende çifttekolan.</p>		Lokasyon- Mekân
<p>Öbek öbek yere çökmüş kömür çeken develer... Ferâğ-ı bâl ile birden geviş getirmedeler. Koşan, gezen, oturan, mâniler düzüp çağırın, Davullu zurnalı “dans!” eyleyen, coşup bağırın Bu kâinât-ı sürûrun içinde gezdikçe, Çocukların tarafındaydı en çok eğlence.</p>		Lokasyon - Mekân
<p>Hele yâ Rabbi şükür, karşıdan üç tâne fener Geçiyor... Sapmayarak doğru yürürlerse eğer, Giderim arkalarından... Yolu buldum zâten. Yolu buldum, diyorum, gelmiş iken hâlâ ben! İşte karşımda bizim yâr-i kadîmin yurdu. Bakalım var mı ışık? Yoksa muhakkak uyudu.</p>		Lokasyon- Mekân

Mahalle Kahvesi

Mahalle Kahvesi adlı hikâye, Akif'in Almanya'ya gidişinden sonra yazılmış bir eserdir. Alman kafeleri ile Türk kahvelerini mukayese ederek toplumsal meselelerin kaynağı olarak düşündüğü kahvehaneyi ayrıntılı bir biçimde anlatır. Onun şiirlerinde kahvehaneler; milleti uyuşturan, tembelliğe gark eden, milletin gayretini emen ve toplumsal düzeni bozan yozlaştırıcı mekânlar olarak tasvir edilir; bu mekânlar sosyal bir mekân olarak değil, toplumun çalışmasını ve böylelikle de medeniyetin/toplumun ilerlemesini engelleyen miskinlik mekânları olarak aktarılır. (Kanter 2017; 218) Türk toplumunun geri kalmışlığını kahve üzerinden aktaran Akif, kahveyi mekân olmanın ötesinde bu mekânı toplumsal kimlik ve kişiliğin yansıması olarak görür. “Dilenci şekline girmiş sinsi cânîler” olarak nitelediği bu mekânı ilerleyen dizelerde ayrıntılı bir biçimde olumsuz yönleri ve ilginç benzetme ve tespitleriyle gözler önüne serer. Şair bu metinde bir tahkiye yapmaz onu yerine kapı eşliğinden itibaren duvarda bulunan tablolara varıncaya kadar her detayı tasvir eder; kahveye bir kişilik vererek adeta Türk toplumlumun fotoğrafını çeker. Benzer bir yaklaşım Meyhane adlı manzum hikâyesinde de görülmektedir. Orada da anlatıldıkça karakter ya da kişilik haline gelen bir mekân görmek mümkündür. Akif'e göre meyhane; içinde değil kenarlarında bile aşağılık rüzgârının estiği, iyilik ve yüceliğin onun içinden ve çevresinden kaçtığı, zemininden ümitsizlik inilteleri çıkan, yıkılan yuvaların ve dağılan ailelerin mezarlığı haline gelmiş bir yerdir. Mahalle kahvesi de benzer bir usulle kişilik kazanır ve toplumsal meselenin daha somut hale gelmesi sağlanır. Aşağıda tanımlama tablosu verilmiştir.

Şekil VII: Mahalle Kahvesi: Tanımlama

Tanımlama	Tanımlanan Şey	Atıf
<p>“Mahalle kahvesi!” Osmanlılar bilir ne demek? Tasavvur etme sakın “Görmedim nedir?” diyecek. Dilenci şekline girmiş bu sinsi cânîler, Bu, gündüzün bile yol vermeyen, harâmîler, Adımda bir dikilir, azminin, gelir, önüne... Zavallı yolcunun artık kıyar bütün gününe! Evet, dilenci sanır seyr eden kıyâfetini; Fakat bir onluğa âgûş açan sefâletini,</p>	Kahvehane	Kişilik olarak tanımlama – Mekân
<p>Hayır, bu perde, bu Şark'ın bakılmayan yarası; Bu, çehresindeki levsiyle yurda yüz karası; Hayâtımızda gediktir “gedikli” nâmıyle, Açık durur koca bir kavmin ihtimâmıyle! Sakın firengiye benzetmeyin fecâ'atini : Bu karha milletin emmekte rûh-i gayretini. Mahalle kahvesi Şark'ın harîm-i kâtilidir; Tamam o eski batakhâneler mukâbilidir .</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân
<p>Yatar zemîn-i sefilinde en kesîf eşbâh, Yüzer havâ-yı sakîlinde en habîs ervâh. Dehân-ı lâ'nete benzer yarıklarıyle tavan, Kusar içinde neler varsa hâtîrâtından! O hâtîrâtı sakın sanmayın: Meâlîdir; Bütün rezâil-i târîhimizle mâlîdir.</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân
<p>Çamurlu bir kapı, üstünde bir değirmi delik; Önünde tahta mı, toprak mı? Sorma, pis bir eşik. Şu gördüğüm yer için her ne söylesen câiz; Ahırla farkı: O yemliklidir, bu yemliksiz!</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân
<p>Tavan açık kuka renginde; sağlı sollu duvar, Maun cilâsına batmış tütünle nargileden; Duman ocak gibi çıkmakta çünkü her lüleden, Dikilmiş ortaya boynundan üstü az koyu al, Vücûdu kapkara, leylek bacaklı bir mangal.</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân
<p>Kenarda, peykelerin alt başında, bir kirli Tomar sürükleniyor, bir yatak ki besbelli: Çekilmiş üstüne yağmurluğumsu bir pırtı,</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân

<p>Zavallının, güveden, lîme lîme hep sırtı. Kurur bu örtünün üstünde yağlı bir mendil; Ki “Bir tependen inersem!” diyen hasır zembil; Onun hizâsına gelmez mi, bir döner şöyle; Sicimle kulpuna ilmikli çifte mestiyle! Duvarda eski ocaklar kadar geniş bir oyuk, İçinde camlı dolap var ya, raflarında ne yok!</p>		
<p>Duvar da türlü resimler: Alındı Çamlıbeli, Kaçırılmış Ayvaz’ı ağlar Koroğlu rahmetli! Arab Üzengi’ye çalmış Şah İsmail gürzü; Ağaçta bağlı duran kızda işte şimdi gözü. Fıraklıdır Kerem’in “Of!” der demez yanışı, Fakat şu “Âh min’el-aşk”a kim durur karşı?</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân
<p>Oturmadan içi yağ bağlamış bodur masanın, Yayılmış üstüne birçok kağıt ki, oynayanın, Elinde yağlı meşin zanneder görünce adam. Ya tavlının kiri, kâbil değildir anlatamam. Harîta-vâri açılmış en orta yerde dama; Beyaz mı taşları, yâhud siyah mı, hiç sorma!</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân
<p>Ayak teriyle cilâlanma tahta peykelere, Külâhlı, fesli dizilmiş yığın yığın çehre: Nasîb-i fikr ü zekâdan birinde yok gölge; Duyulmamış bu beyinlerde his denen meleke!</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân
<p>Tavanın pervazı altındaki toprak yuvadan, Bakıyor bunlara, yan yan, iki çift ince nazar: “Ya sizin bir yuvanız yok mu?” diyor anlaşılan, Dişi erkek çalışan yavrulu kırlangıçlar...</p>		Kişilik olarak tanımlama – Mekân

Sonuç

Mehmet Akif, mekânları toplumsal kimliği inşa eden mühim bir figür olarak görür. Mekânlar canlı birer varlık gibi görülmeseler de farkına varılmadan tüm toplumu bir kolektif şuurla donatan somut göstergelerdir. Akif kullandığı mekânları seçerken zihninde sorun kıldığı şeyler üzerinden bu mekânları seçer ve mekânları bu sorunun bir parçası ya da onun somut bir göstergesi olarak düşünür. İnsanların zamanlarını hesapsız bir biçimde harcamaları sorun ise yer elbette kahvelerdir; insanların fakirlik ve yokluk içinde hayat sürmeleri bir toplumsal mesele ise bunu en iyi anlatacak şey ücra bir köşede kalmış salhurde bir evde yaşamaya çalışan hasta evidir, devrin ekonomik durumunu anlatan henüz onarılmamış ve bakım yapılmaması gelmemiş olan sokaklar ve evlerdir; annesi olmayan bir yetim kızın parasızlık sebebiyle eğlenemediği oyun alanlarıdır; on üç yaşında asker olma hayalini ve hamal babasını kaybederek zamanın sefaleti içinde geçim derdi üstüne çullanan, babasından kalan eski küfeyi tekmelemekle tepkisini gösteren Fatih’in arka sokaklarında yaşayan Ömer’in ayağıdır.

Çalışmada bahsi geçen tanımlayıcı ve tamamlayıcı mekân kullanımı Akif'in bile isteye tercih ettiği ya da tasnif ettiği mekân kullanma biçimi değildir. Akif bu mekânları, mekânı tasvir etme ya da anlatma bilinciyle dikkate almaz. Mekânlar oldukça sahicidir ve hikâye içinde figüratif olarak metin içinde boşluk bırakmayan bir kurmaca unsur olarak aktarılırlar. Kendi kendine gelişen bu mekânsal kullanım, yazarın hayatı ile anlattığı şeyler arasında herhangi bir tenakuzun olmaması ile açıklanabilir.

Şairin diğer şiirlerinde de benzer yaklaşımları yakalamak mümkündür. Bu durum, ömründe kendine ait bir mekâna sahip olmayan Akif için oldukça dikkate değerdir. Şair öncelikle gerçek anlamda iyi bir gözlemcidir ve gözü bu özelliğini vicdan uyanıklığı ile de birleştirir. Akif tasvir ettiği mekânlara bütünsel manada bakmakta ve problemi vicdani bir açıdan ele alarak doğrudan okuruna aktarmaktadır. Yani Seyfi Baba hikâyesinde olduğu gibi sokakların anlatımından hareketle okur, meselenin gidişatının hangi yöne olacağı ile ilgili bir tahmin yapabilir. Bu onun mekânı olaya katma ve anlatımda kullandığı bir yöntemdir ve bunu bir kameraman edasıyla yapar. Söylediği cümlelerin hepsinde ya da kullandığı tasvirlerin tümünde oradan geçen ve orada bulunan bütün insanların gözü, serzenişleri, acısı, trajedisi, tenkiti, hüznü ve en önemlisi de onun kendi içinde duyduğu toplumsal vicdanı vardır. Akif'in tüm manzum hikâyelerine bakılan ama tekrara düşmemek için konuya uygun olan benzer örneklerden bazılarının tercih edildiği bu çalışmada bahsi geçen iki tür mekânla ilgili aşağıdaki tespitler yapılmıştır

Akif'in tanımlayıcı mekânlarında

1. Anlatılan konunun ele alınış biçimiyle mekânın ele alınış tarzında bir uyum olması dikkati çeker. Yani mekân tasvirinden konuyu ya da mesajı tahmin etmek mümkündür. Küfe hikâyesinde sokak tasvirleri tek başına bir olay anlatılmasa da okura bir şey söylemektedir.
2. Mekânlar bir hikâye ya romanda olduğu gibi bizzat keşfedilip konuya dâhil edilmez. Mahalle kahvesi doğunun geri kalması üzerine inşa edilir mekân da bu düşüncenin etrafında tecessüm eder.
3. Mahalle Kahvesi gibi hikâyenin konusu olan mekânlar, insan hüviyetinde tasvir edilir. Olumsuz gidişatın müsebbibi olan bu tür yerler genel olarak metinlerde bir olumsuz kişilik tipi olarak aktarılır.
4. Mekânlar konuyla bağlantılı yerlerdir fakat her detay uzun bir gözlem neticesi tahlil edilmiş neye benzetileceği önceden çalışılmış gibidir. Özellikle Mahalle Kahvesi' ve Meyhane'de yapılan benzetmeler bu anlamda dikkate değerdir.
5. Mekânlardaki kişiler yoksul ve problemlili insanlar olunca tabiatıyla mekânların çoğu da yoksulluğu yansıtan mekânlardan seçilmiştir.
6. Tenakuz ve trajedi mekânları aktarmada güçlü ve önemli bir etkendir.
7. Mekânların tasvirinde hareket bağlı bir sıralama dikkati çeker. Aksiyona bağlı olarak gözün gördüğü şey sırasıyla anlatılır.
8. Tanımlayıcı mekânlar kurmaca zamanının vermede okura ipucu sunar.
9. Mekân sosyal statüye gönderme yapan mühim bir öge olarak hikâyelerde kullanılır.

Akif'in tamamlayıcı mekânlarında;

1. Bu tür mekânlar hikâye kurgusunu tamamlamaktadır. Seyfi Baba manzumesinde fakirliği ve yokluğu; mekânın kapısından fenerin olmayışına; mangalın yokluğundan ocağın yanmamasına kadar okur tüm detaylarıyla hisseder.
2. Tanımlayıcı mekânlar metnin girizgâh kısmında bulunurken tamamlayıcı mekânlar daha çok olayların geçtiği iç kısımlarda bulunur.
3. Tamamlayıcı mekânlar tanımlayıcı mekânlar gibi ayrıntılı bir biçimde tasvir edilmez bir olay ve hareketle birlikte verilir.
4. Tamamlayıcı mekânlar daha çok iç mekânlardan oluşurken; tanımlayıcı mekânlarda dış mekânlar çoğunluktadır. (Mahalle Kahvesi ve Meyhane'yi bunu dışında tutmak gerekir)
5. Tanımlayıcı mekânlar "yüzme bilmeden geçilmeyen sokaklar" örneğinde olduğu gibi akılda kalıcıdır. Tamamlayıcı mekânlar ise daha az akılda kalıcıdır.
6. Tamamlayıcı mekânlarda parça parça aktarma ve bütüne dâhil olma varken tanımlayıcı mekânlarda bütünsel bir yaklaşım esas alınmıştır.

Kaynakça

- Çonoğlu S. (2021). *Mehmet Akif Ersoy Safahat*. Ötüken Neşriyat.
- Doğan A. (2021). Mehmet Âkif'in Manzumelerinde Çocuk. <https://www.tyb.org.tr/prof-dr-abide-dogan-mehmet-akifin-manzumelerinde-cocuk-52944h.htm> (E.T. 06.09.2023)
- Gökçek, F. (2005). *Mehmet Âkif'in Şiir Dünyası*. Dergâh Yayınları.
- Güneş M. (2021). Mehmet Akif'in Manzum Anlatılarında Kurgu ve Gerçeklik. Prof. Dr. Sedat Adıgüzel, Prof Dr. Hüseyin Baydemir, Doç. Dr. Mayramgül Dıykanbay, Dr. Öğr. Üyesi Nursan İldırı (ed.). *Uluslararası İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı ve Türk Dünyası Edebiyatlarında Hürriyet Fikri Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde. (141-208). Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.
- Güneş, M. (2016). *Servet-i Fünûn'dan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatında Manzum Hikâye*. Hece Yayınları.
- Kanter B. (2017). Mehmed Âkif Ersoy'un Şirlerinde Mekânın Anlam Alanları. *80 Yıl Sonra Mehmed Âkif Ersoy Bilgi Şöleni Kitabı*. Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- Üstten Uslu A. (2022). Mehmet Akif Ersoy'un Yakın Çevresindeki Önemli Simalar. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 26 (1), 187-199.

MAKÜ-MEHMET AKİF ERSOY DERGİSİ (MAED)

MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy (JMAE)

e-ISSN: 3023-5618

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maed>

madergi@mehmetakif.edu.tr

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

MEHMET ÂKİF ERSOY'UN "SECDE" ŞİİRİNİN ONTOLOJİK ANALİZ METODUYLA İNCELENMESİ

An Investigation of Mehmet Âkif Ersoy's Poem "Secde" Using The Ontological Analysis Method

Makale Türü/Article Types : Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date : 23.11.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date : 16.12.2023

Sayfa/Pages : 13-23

DOI Numarası/DOI Number : 10.5281/zenodo.10435442

Cansu TEKİN

(Yüksek Lisans Öğrencisi.), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, e-mail:

cansu.tekin.tde@gmail.com

0009-0009-9037-7445

Atıf/Citation

Tekin, C. (2023). Mehmet Âkif Ersoy'un "Secde" Şiirinin Ontolojik Analiz Metoduyla İncelenmesi. *MAKÜ-*

Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED). (1/1), 13-23.

MEHMET ÂKİF ERSOY'UN "SECDE" ŞİİRİNİN ONTOLOJİK ANALİZ METODUYLA İNCELENMESİ

An Investigation of Mehmet Âkif Ersoy's Poem "Secde" Using The Ontological Analysis Method

Cansu TEKİN

Öz: Edebiyat ürünlerinin estetik niteliklerini değerlendirmek, edebi eserleri kavramak ve onların edebiyat açısından önemini vurgulamak adına önemli bir uğraştır. Sanatsal estetik üzerine inşa edilmiş eserlerin nesnel ölçütler dâhilinde inceleyebilmek için ortaya atılan yöntemlerden biri de Ontolojik Analiz Metodudur. Roman İngarden ve Nikolai Hartmann'ın düşüncelerinin bir sonucu olan bu yöntemde edebi eserler iç ve dış unsurlarını incelemek amacıyla katmanlarına ayrılır. Böylece eserin hem biçimsel hem anlamsal özellikleri yorumlanarak eserin özüne ulaşmaya çalışılır.

Bu çalışmada Ontolojik Analiz Metodu ile incelenecek metin, Mehmet Âkif Ersoy'un "Secde" şiiridir. Kendisinin tasavvufi bir vecd ile yazdığı duygu yoğunluğu yüksek olan bu eser, Safahat'ın Gölgeleer kitabında yer alır. Mehmet Âkif'in ilahi duygularla yazdığı eser, onun duygu ve düşünce dünyasını açıklamak ve eserin değerini arttıran yapı unsurlarını belirlemek için seçilmiştir.

Çalışmanın amacı; Mehmet Âkif Ersoy'un Secde şiirinin ses ve anlam özelliklerini ortaya koymak, şiir içindeki karakterlerin, nesnelere, çevrenin anlatıyı nasıl etkilediğini tespit etmektir. Belirtilen amaca ulaşmak adına "Secde" şiiri "Ses bilgisi, Anlam bilgisi Nesnelere, Karakterler, Kader" başlıkları altında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Secde Şiiri, Mehmet Âkif Ersoy, Ontolojik Analiz

Abstract: Evaluating the aesthetic qualities of literary works is an important effort to understand literary works and emphasize their importance in terms of literature. One of the methods put forward to examine works built on artistic aesthetics within objective criteria is the Ontological Analysis Method. In this method, which is a result of the thoughts of Roman Ingarden and Nikolai Hartmann, literary works are divided into layers in order to examine their internal and external elements. Thus, it tries to reach the essence of the work by interpreting both its formal and semantic features.

In this study, the text to be analyzed with the Ontological Analysis Method is Mehmet Akif Ersoy's poem "Secde". This work, which has a high emotional intensity, written by him with a mystical ecstasy, is included in Safahat's book Shadows. The work written by Mehmet Akif with divine feelings was chosen to explain his world of emotions and thoughts and to determine the structural elements that increase the value of the work.

Purpose of the study; The aim is to reveal the sound and meaning characteristics of Mehmet Âkif Ersoy's poem Secde and to determine how the characters, objects and environment in the poem affect the narrative. In order to achieve the stated purpose, the poem "Secde" was examined under the headings "Phonology, Semantics, Objects, Characters, Destiny".

Keywords: Secde Poem, Mehmet Akif Ersoy, Ontological Analysis

GİRİŞ

Ontolojik Analiz Metodu Roman İngarden ve Nikolai Hartmann'ın ortaya attığı bir metottur. Buradaki amaç eseri katmanlara ayırarak anlam değerini ortaya koyabilmektir. Temel olarak iki tabaka üzerinden ilerlenir. İç Tabaka ve Dış Tabaka. Bu tabakaların alt başlıklarıyla birlikte metin katman katman çözümlenir ve yazar/şairin ifade etmek istediği öze ulaşmaya çalışılır. Bu çalışmada Ontolojik Tahlil Metodu kullanılarak Mehmet Âkif Ersoy'un "Secde" şiirinin anlam katmanları çözümlenmeye çalışılacaktır. Şiir tahliline geçmeden önce Mehmet Âkif Ersoy hakkında kısa bir bilgi verilmesi faydalı olacaktır.

Mehmet Âkif Ersoy, Şevval 1290'da (Aralık 1873) İstanbul'un Fatih semtinde doğdu. Babası, Fâtih Medresesi müderrislerinden Mehmed Tâhir Efendi, annesi Emine Şerîfe Hanım'dır. Emîr Buhârî mahalle mektebinde ilköğrenimine başlayan Âkif burada iki yıl okuduktan sonra Fâtih

Muvakkithânesi'nin yanındaki ibtidâî mektebine yazıldı (1879). Sonra Fâtih Merkez Rüşdiyesi'nden mezun olarak (1885) Mülkiye Mektebi'nin idâdî kısmına yazıldı. Babasının vefatı üzerine (1888) daha kısa yoldan meslek sahibi olarak hayata atılmak için o sırada yeni açılmış olan Mülkiye Baytar Mektebi'ne girdi (1889). Mezuniyetinin ardından Ziraat Nezâreti Umûr-ı Baytâriyye ve Islâh-ı Hayvânât umum müfettiş muavinliğiyle memuriyet hayatına başladı. Memleketlerin muhtelif yerlerinde muhtelif görevler yaptı.

İstiklal Marşı şairi olarak nam salan Mehmet Âkif, tüm şiirlerini Safahat adlı 7 bölümden oluşan şiir külliyyatında toplamıştır. Çalışmamıza konu olan "Secde" şiiri, Mehmet Âkif'in Gölgeleler kitabında yer almaktadır. Gölgeleler kitabı 1933 yılında basılmış olan, içinde Mısır'da yazdığı şiirlerin yanında Türkiye'den ayrılmadan önce yazdığı şiirleri de ihtiva eden bir eserdir. Bu eser daha sonra Safahat'ta 7. kitap olarak yer almıştır. "Secde" şiirinin tamamı aşağıdaki gibidir:

Gölgeleler / Secde

Şuhûdundan cüdâdır, çok zamanlar var ki, îmânım;
Bu vahdet-zâra -güyâ!- geldim amma bin peşîmânım;
Huzûr imkânı yok, dünyâyı etmiş cezben istîlâ;
Ne hüsrandır, İlâhî, ma'bedim, çepeçevre, vâveyla !
Derinlikler, kovuklar, kuytular, şellâleler, yarlar,
Bulutlar, yıldırımlar, çöller, enginler, sular, karlar,
Güneşler, gölgeler, aylar, şafaklar... Hepsi çılglıkta;
Gelir tarrâkalar çaktıkça ecrâmın karanlıkta!

Sabâ dağlarda sûr üfler, coşar vâdîde bin mahşer;
Denizler yükselir, seller döner, taşlar semâ' eyler.
Ufuklar çalkanır, kaynar ziyâ girdâbı göklerde;
Asırlar devrilir: çamlar, çınarlar, çırpınır yerde.

Bütün zerrâtı sun'un bir müebbed neşveden serhoş;
Sağım serhoş, solum serhoş, İlâhî, ben ne yapsam boş!
Ömürlerdir, gözüm yollarda, hâlâ beklerim, hâlâ,
Şuhûd imkânı yok, coştukça hilkatten bu vâveylâ.

* * *

Hayır! Bir başka rûh esmiş ki, akşam, sermediyyette:
Uyandım, fecre baktım, titriyor par par meşiiyyette:
O coşkun na'ralar bî-tâb; o taşkın zerrelere mahmûr;
O tûfanlardan ancak terliyor, maşırıkta tek bir nûr.
O gömgök kubbe, Sînâ rengi tutmuş, bir avuç toprak:

Işıklar püskürürken, şimdi haşyetlerle müstağrak!
O ecrâm, âh o gözler öyle fânîler ki Mevlâ'da,
Dönüp bir kerre olsun bakmıyorlar artık eb'âda.
Denizler, dalgalar, dağlar, ağaçlar, gölgeler dalgın...
İlâhî, ürperen tek gölge yok bağrında âfâkın.

Sabâ durgun, sular durgun, gölün durgun hayâlinde,
Ne ma'nîdâr o gökler, kudretin bir vahyi hâlinde!

Bu vahdet-zâra dün baktım: Ne meyhâneydi cûşâcûş!
Bugün rindânı gördüm: Başka bir peymâneden bî-hûş.
Bütün dünyâ serilmiş sunduğun vahdet şarâbından;
Benim mest olmayan meczûbun, Allâh'im, benim meydan!

Birak, hâsir kalan seyrinde mi'râcım devâm etsin;
Rükû'um yerde titrerken, huşû'um Arş'ı titretsin!

İlâhî! Serseri bir damlanım, yetmez mi hüsrânım?
 Bırak, taşsın da coştursun şu vahdet-zârî îmânım.
 Bırak, hilkatte hiç ses yok, bırak, meczûbunun feryâd...
 Bırak, tehlim artık dalgalansın herçi-bâd-âbâd !

.....
 Kıyılmaz lâkin, Allâh'ım, bu gaşyolmuş yatan vecde...
 Bırak, "hilkat"le olsun varlığım yek-pâre bir secde!

Hilvan, 15 Kânûnisânî 1342
 (15 Ocak 1926)

A. Ön Yapı /Reel Varlık Alanı

1. Ses Tabakası

Şiir türü söz konusu olduğunda herkes tarafından kabul gördüğü üzere ne anlattığı kadar nasıl anlattığı da oldukça önemlidir. Her insan benzer duygular içerisinde bulunabilir ama herkes o duyguyu karşı tarafın hislerine dokunacak ustalıklı ifade etmeyi başaramaz. Bunu sağlamak için sadece kelimelerin anlamlarını bilmek yeterli değildir. O kelimeleri oluşturan ses değerlerinin de incelikli bir şekilde seçilmesi gerekir. Ön Yapının ik katmanı olan "Ses Tabakası" da şiirin içinde kullanılan ses değerlerinin durumunu inceler. Bu başlık altında şiirin ses özelliklerine, kullanılan vezne ve uyak düzenine bakılacaktır.

Mehmet Âkif Ersoy'un "Secde" şiirinde 281 kelime bulunmaktadır. Bu kelimelerin içinde (başlık dâhil) 147 "a", 145 "e", 60 "ı", 69 "i", 31 "o", 16 "ö", 50 "u", 26 "ü" bulunmaktadır. Metin içinde Arapça ve Farsça kelimeler bulunduğu için bu dillere özgü olan uzun ünlüler de şiirde kendilerine yer bulmuşlardır. Şiirin genelinde; 16 "î", 63 "â", 16 "û" vardır.

Şiirde ritim aliterasyonlarla yapılmıştır. Şiirin bütününde tekrarlanan "l, n, r, m, g," ünsüzlerinin ortaya çıkardığı yumuşak ahenge, "s, h, k, t, ç" ünsüzlerinin sert ve çarpıcı sesleri eşlik eder. Ayrıca "-lar, -ler" eklerinde yer alan "r" ünsüzü de şiirin bütününe bir genişlik ve süreklilik katmaktadır. Metnin genelinde bilinçli olarak "durgun" sözcüğü üç kez, "bırak" sözcüğü altı kez tekrarlanmıştır.

Şiirin her bir mısrası 16 heceden oluşmaktadır. 4 tef ile halinde yazılan şiir aruz ölçüsüyle oluşturulmuştur. Aruz ölçüsünün "Mefâîlün /mefâîlün /mefâîlün /mefâîlün" kalıbıyla yazılmıştır. Hecelerin açıklık, kapalılık durumu aşağıdaki gibidir:

. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _
 Me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün

Şu-hû-dun-dan / cü-dâ-dır, çok / za-man-lar var / ki, î-mâ-nım;

. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _
 Me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün

Bu vah-det-zâ-/ra -gû-yâ!- gel- /di-mam-ma bin / pe-şî-mâ-nım:

. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _
 Me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün

İkinci dizede vezne uyum sağlamak adına "di-mam" hecelerinde ulama yapılmıştır. "ma" hecesinde de imale yapılarak hece kapatılmıştır.

"Secde" şiiri üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm; 16 dize, ikinci bölüm; 22 dize ve üçüncü bölüm; iki dize olmak üzere toplamda 40 dizeden oluşmaktadır. Bölümlerdeki uyak düzeni "aa, bb, cc, dd ..." şeklindedir. Dizelerdeki uyak ve redifler aşağıdaki gibidir:

Birinci bölüm

- 1-2. "îmânım", "peşîmânım": "ım" lar redif "ân" lar zengin uyak.
- 3-4. "istîlâ", "vaveylâ": "â" lar tam uyak.
- 5-6. "yarlar", "karlar": "lar" lar redif, "ar" lar tam uyak.
- 7-8. "çıgılıkta", "karanlıkta": "ta" lar redif, "lık" lar zengin uyak.
- 9-10. "mahşer", "eyler": "er" ler tam uyak.
- 11-12. "göklerde", "yerde": "de"ler redif, "r" yarım uyak.
- 13-14. "serhoş", "boş": "oş" lar tam uyak.
- 15-16. "hâlâ", "vaveylâ": "lâ" lar zengin uyak.

İkinci Bölüm

- 17-18. "sermediyyette", "meşîyyette": "te" ler redif, "iyyet" ler engin uyak.
- 19-20. "mahmûr", "nûr": "ûr" lar zengin uyak.
- 21-22. "toprak", "müstağrak": "rak" lar zengin uyak.
- 23-24. "Mevlâ'da", "eb'âda": "a" lar redif, "âd" lar zengin uyak.
- 25-26. "dalgın", "âfâkın": "ın" lar tam uyak.
- 27-28. "hayâlinde", "hâlinde": "inde" ler redif, "âl" ler zengin uyak.
- 29-30. "cûşâcûş", "bî-hûş": "ûş" lar zengin uyak. 31-32. "şarâbından", "meydan": "dan" lar zengin uyak.
- 33-34. "etsin", "titretsın": "sin" ler redif, "et" ler tam uyak.
- 35-36. "hüsrânım", "îmânım": "ım" lar redif, "ân" lar zengin uyak.
- 37-38. "feryâd", "herçi-bâd-âbâd": "âd" lar zengin uyak.

Üçüncü bölüm

- 39-40. "vecde", "secde": "ecde" ler zengin uyak.

Mehmet Âkif çözümlenmelerde de görüldüğü üzere şiirde armoniyi yakalamak adına asonans, aliterasyon, kelime tekrarı, aruz ölçüsü, uyak düzeni, kafiye ve redifleri ustaca kullanmıştır.

B. Arka Yapı/ İrreal Varlık Alanı

1. Anlam Tabakası

Şiirde anlam tabakası kelimelerle inşa edilmiştir. Şiirin daha büyük parçalarına bakmadan önce şiirin içinde önemli bir yere sahip olan ve anlam tabakasını oluşturan kelimelerin anlamlarına bakmak faydalı olacaktır.

Şuhûd: Şâhitler, tanıklar. Bir yerde hazır bulunup görme, gözle görme

Cüdâ: Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak.

Zaman: Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.

İmân: Allah'a inanma, dînî inanç.

Vahdet: Birlik, bütünlük, yekpârelik.

Peşîmân: Yaptığına üzümlüp hayıflanan, esef eden, nâdim.

Huzûr: İç rahatlığı, hâlınden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu.

İmkân: Olabilecek durumda bulunma, mümkün olma, olabilirlik, olanak.

Cezbe: İnsanın çok duygulandığı bir şey karşısında aşırı bir heyecan ve coşkunlukla kendinden geçmesi durumu.

İstîlâ: Bir yeri kuvvet kullanarak ele geçirme.

Hüsran: Beklenenin, umulanın elde edilememesinden doğan acı, mahrûmiyet acısı, beklenene erişememekten doğan hüzn.

İlâhî: Ey benim Allah'ım" anlamında Allah'a hitap sözü.

Ma'bed: Bir dîne inananların ibâdet etmelerine mahsus yer, tapınak, ibâdethâne.

Vâveyla: Çılgılık, feryat, yaygara.

Kovuk: Bir şey üzerindeki içi boş olan oyuk kısım.

Kuytu: Sessiz, tenhâ, ıssız.

Şelâle: Bir nehrin yüksek bir yerden gürültü ile dökülmesinden meydana gelen büyük çağlayan.

Yar: Dik ve derin uçurum, yer yarığı.

Bulut: Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi.

Yıldırım: Bulutlarda toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık yayarak gümbürtülü bir şekilde yere boşalması olayı.

Çöl: Göz alabildiğince geniş kumluk, susuz ve düz arâzi, sahrâ, bâdiye, beyâban, beriye.

Engin: Ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş, göz alabildiğine uzanan, sınırsız, vâsi.

Güneş: Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız, şems.

Gölge: Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, sâye.

Ay: Güneşten aldığı ışığı yeryüzüne yansıtan ve dünyâmızın tek uydusu olan gök cismi, kamer, mah.

Şafak: Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık.

Çığlık: İnce ve keskin bir sesle bağırma, feryat.

Tarrâka: Gümbürtü.

Ecrâm: Cansız cisimler.

Karanlık: Işıklı olmama durumu.

Sabâ: Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı, tanyeli.

Sûr: İçi boru gibi boş olan ve üfürülmek sûretiyle ses çıkarılan büyük boynuz, nefir. Öldürücü ve diriltici güce sâhip ilâhî nefhanın üfürülmesinde vâsita olan ve isminden dolayı boruya benzetilen şey [İslâm inancına göre dört büyük melekten İsrâfil, Allah'ın emriyle sûra üç defa üfürecek; birincide başlayacak olan kıyâmetin dehşetiyle yerler, gökler sarsılacak, ikincide bütün canlı varlıklar ölecek, üçüncüde ise insanlar hesâba çekilmek üzere yeniden dirilecektir.

Vâdî: İki dağ arasında uzanan arâzi.

Mahşer: Âhîret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.

Deniz: Yeryüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütleli, bahir, deryâ.

Sel: Sürekli yağmur, karların süratle erimesi, akarsuların taşması vb. sebeplerle meydana gelen ve önüne geleni alıp götürecektir şiddette akan su, su taşkını, taşkın, seylâb.

Semâ' eylemek: (Tek veya toplu olarak) Semâ yapmak, dönmek.

Ufuk: Gökyüzünün yerle birleşmiş gibi görüldüğü yer.

Ziyâ: Işık.

Girdâb: Suyun kendi etrafında firdolayı burğu gibi dönmesi ve döndüğü yer, su çevrintisi, çevrinti, burgaç, eğrim.

Gök: Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mâvi boşluk, semâ, âsüman.

Asır: Zaman, devir, çağ.

Devrilmek: Dik ve ayakta iken yatık duruma getirilmek, düşürülüp yere yıkılmak.

Çam: Çamgiller denen büyük bitki familyasını meydana getiren, iğne yapraklı, reçineli ağaçların ortak adı.

Çınar: İki çeneklilerden, boyu 30 metreyi bulabilen, gövdesi kalın, yaprakları parçalı, uzun ömürlü, gölgesi koyu olduğu için bahçe ve parklara süs ağacı olarak dikilen büyük ağaç.

Zerrât: Zerrelere.

Müebbed: Sonsuz, ebedî, dâimî.

Neşve: Neşe, sevinç.

Serhoş: Alkollü bir içki veya keyif verici bir madde etkisiyle az veya çok kendini bilmez, kendine hâkim olamaz duruma gelmiş (kimse).

Ömür: Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

Hilkat: Yaratma, yaratılma, yaratılış.

Rûh: İnsan ve hayvanda vücûdu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can.

Sermediyyet: Sermedî olma, sonsuzluk, süreklilik, bâkîlik.

Uyanmak: Uyku durumundan çıkmak.

Fecr: Güneş doğmadan önce ortalığın ağarmaya başladığı vakit, tan vakti.

Par par: Yüksek ateşi olmak; bir yanıp bir sönmek; ışıl ışıl parlamak.

Meşiyet: Dileme, isteme, istek, arzu, irâde.

Coşkun: Coşmuş, heyecanlı, galeyâna gelmiş.

Na'ra: Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma.

Bî-tâb: Halsiz, güçsüz, bitkin, yorgun.

Taşkın: Taşmış durumda olan, hizâdan dışarı çıkmış olan.

Zerre: Çok küçük parçacık.

Mahmûr: İçkiden sersemlemiş, kendinden geçecek duruma gelmiş. Uyku sersemliğini üzerinden atamamış, uykusunu açamamış, yarı uykulu.

Tûfan: Nuh peygamber zamânında dünyâyı kaplayacak şekilde yağın çok şiddetli yağmur. Çok şiddetli yağmur ve fırtına.

Maşrık: Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.

Nûr: Gözle görülen aydınlık, maddî şeyleri görmeye yarayan ışık, ziyâ.

Kubbe: Yarım küre şeklinde olan binâ, dam.

Sînâ: Safra ve balgam söktüren ve yaprağı müşhil olarak kullanılan bir cins ot.

Toprak: Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarında oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı.

Işık: Cisimlerin görülebilmesini sağlayan enerji türü, ziyâ.

Müstağrak: Batmış, dalmış, içine gömülmüş, gark olmuş. Sevgi, heyecan vb. bir duyguyla kendinden geçmiş, kendini bilmeyecek derecede coşku ve vecit içinde olan.

Fânî: Son bulucu, sonlu, ölümlü, kalımsız, bâkî olmayan.

Mevlâ: Kâinâtın yegâne sâhibi ve efendisi durumunda olan Allah.

Eb'âd: Uzaklıklar, mesâfeler.

Dalgin: Etrâfındaki şeyleri fark etmeyecek kadar bir şeye dalmış olan, düşünceli.

Afâk: Göğün yerle birleşmiş gibi görüldüğü kısımlar, ufuklar.

Ma'nîdâr: Bir mânâ taşıyan, mânâlı, anlamlı.

Kudret: Kuvvet, güç, tâkat, iktidar.

Vahiy: Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilâhî haber.

Meyhâne: İçinde şarap vb. içkiler içilen ve satılan yer.

Cûşâcûş: Pek coşkun, taşkın.

Rindân: Rint kimseler, rintler.

Peymâne: İçki kadehi, özellikle şarap kadehi.

Bî-hûş: Akli başında olmayan, kendinden geçmiş, baygın; şaşkın, sersem.

Şarâb: Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usûllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki.

Mest: İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuûru zayıflamış, kendinden geçmiş (kimse), sarhoş.

Meczûb: Birine veya bir şeye doğru çekilmiş, cezb ve celb olunmuş, meclûp. Allah aşkıyla akli başından gitmiş, dünyâyı aldırılmaz duruma gelmiş olan (kimse), cezbeli

Meydan: Üzerinde binâ vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan, sâha.

Hâsir: Hasret çeken, merâmına erişemeyen.

Seyir: Yürüyüş, yürüme, gidiş. Gezip dolaşma, gezme, gezinme, teferrûç, tenezzüh.

Mi'râc: İslâm inancına göre Hz. Muhammed'in, Cenâbıhakk'ın dâveti üzerine yedi kat semâyı aşır Allah'ın huzûruna yükselerek O'nunla görüşmesi mucizesi.

Rükû: Öne doğru eğilme, eğilerek saygı gösterme. Namazda elleri dizlere dayayıp vücûdun belden yukarı kısmı yere paralel gelecek şekilde eğilme, namazın beş erkânından kıyamla secde arasında olanı.

Titremek: Hızlı hızlı hareketlerle sürekli kımıldamak. Kasların kasılması sonucu hızlı ve küçük hareketlerle sarsılmak.

Huşû: Varlığının farkında olamayacak derecede kendini karşısında bulunduğu şeyin heybet ve câzibesine kaptırma.

Arş: İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

Serserî: Belli bir işi olmayan, yersiz yurtsuz, başıboş, âvâre (kimse).

Damla: Bir sıvının ufak bir yuvarlak şeklindeki çok küçük parçası, katre.

Ses: Bir kulağın duyabileceği frekans ve özellikteki titreşim.

Bırakmak: Tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak.

Feryâd: Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırma, haykırış, çığlık, âvâze, figan.

Tehlîl: Kelime-i tevhîdi, "Lâ ilâhe illallah" sözünü söyleme.

Dalgalanmak: Dalgalar peydâ etmek, temevvüç etmek.

Herçi-bâd-âbâd: Ne olursa olsun.

Gaşy olmak: Çok zevk alıp kendinden geçmek.

Vecd: Bir şey karşısında duyulan hayranlık veya sevgiden dolayı kendinden geçme durumu, istiğrak hâli.

Yek-pâre: Bir parçadan ibâret, tek parça, bütün.

Secde: Allah'ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O'nu ululamak maksadıyla vücûdu alın, burun, el ayakları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme, bu durumda yere kapanma.

KELİME TABLOSU

Secde	Cüdâ	Zaman	İmân	Vahdet	Peşimân	Huzûr	İmkân	Cezbe
Vâdî	İlâhî	Ma'bed	Vâveyla	Kovuk	Kuytu	Şelâle	Kubbe	Bulut
Çöl	Engin	Güneş	Gölge	Ay	Şafak	Çıglık	Bî-huş	Sînâ
Işık	Mevlâ	Müstağrak	Eb'âd	Dalgın	Afâk:	Kudret	Vahiy	Fânî
Sabâ	Girdâb	Dalgalanmak	Mahşer	Deniz	Sel	Semâ' eylemek	Ufuk	Yar
Gök	Asır	Devrilmek	Ecrâm	Çınar	Zerrât	Maşrık	Neşve	Nûr
Hilka	Rûh	Karanlık	Serhoş	Mahmûr	Tûfân	Toprak	Şarâb	Mest
Fecr	Zerre	Yıldırım	Taşkın	Meşiyet	Meczûb	Meyhâne	Mi'râc	Hâsir
Na'ra	Rindân	Müebbed	Huşû	Tarrâka	Rükû	Serserî	Damla	Artık
Çam	Meydan	Sermediyyet	Bırakmak	Coşkun	Titremek	Feryâd	Gaşy olmak	Vecd
Tehlîl	Herçi-bâd-âbâd	Uyanmak	Hüsrân	Cûşâcûş	Şuhûd	İstilâ	Bî-tâb	Ziyâ
Sûr	Ömür	Par par	Ma'nîdâr	Peymâne	Seyir:	Arş	Yek-pâre	Ses

Şiir daha önce de belirtildiği üzere üç bölümden oluşmaktadır. Mehmet Âkif, her bölümde hâkim olan farklı bir durum üzerine yoğunlaşmıştır. Bu nedenle metni oluşturan kelimeleri incelenen anlam bütünlüğünü bozmamak adına bölüm bölüm irdelemek daha sağlıklı olacaktır.

MAKÜ Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED) / MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy (JMAE)

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

Birinci bölümde; anlam bütünlüğünü en iyi ifade eden iki kelime vardır: Sûr ve mahşer. Sûr, sözcüğü İslam'a ait bir kavramdır. İslam inancına göre; İsrail tarafından üflenecek sûr, kıyametin habercisidir. İsrail sûra bir kez üflediğinde dünyada yaşam sona erecek ve her şey yok olacaktır. İkinci kez üflediğinde ise dünya üzerinde yaşamış ne kadar ruh varsa hepsi tekrar kalkarak toplanacak ve hesap günü için sıralarını bekleyeceklerdir. Bu bölümde önemli olan ikinci kelime karşımıza çıkmaktadır; mahşer. Ruhların toplandığı yer mahşerdir ve mahşer gününde her ruh kendi günahlarından sorumlu olduğu için bu dertle hemhal olacak ve kendinden başka her şeyi unutacaktır. Bu iki kelimenin ışığında şair, birinci bölümde karşımıza adeta bir kıyamet tablosu çizmektedir. Şimşekler çakmakta, ağaçlar devrilmekte, çığlıklar gökyüzünü sarmaktadır. Şair, üçüncü dizede huzurun olmadığı bir mahalde olduğunu ifade eder. Metin içinde geçen "Bu vahdet-zâra -güyâ!- geldim amma bin peşimânım" dizesi bize şairin olmak istemediği bir yerde sıkışıp kaldığını ifade eder. Özellikle "-güyâ!-" bölümü gelme eyleminin şairin elinde olmayan sebeplerden dolayı gerçekleştirdiğini ifade eder. Burada bahsettiği dünya yaşamıdır. Ruhlar âleminde Allah'ın nuruyla aydınlanan ruhlar sınava tabi tutulmak için dünyaya sürülmüş ve burada çeşitli sıkıntılar içinde yaşamaya mahkûm edilmiştir. Bu kesretin içinde tek varlık olan Allah'a ulaşmak isteyen şair içindeki buhranlarını dile getirmiştir.

İkinci bölümde; şair kıyamet halinin son bulduğunu ifade eder. O çalkantılı zamandan sonra tüm tabiatın üstünde hem büyük bir yorgunluk hem de sakinlik peyda olmuştur. Bu bölümdeki önemli kelimeler "bîhûş" ve "mest" tir. İlahi şarabın etkisiyle âlemdeki canlı cansız tüm nesnelere bir nevi baygınlık halindedir. Bu durumu daha iyi açıklayabilmek için şair tenasüp sanatından faydalanarak durgun, dalgın, bî-tâb, mahmûr, müstağrak gibi kelimeleri bilinçli olarak birlikte kullanmıştır. İlk bölümde şairin zihninde ve ruhunda kopan fırtına ikinci bölümde dağılmıştır. Mısralar iki şekilde değerlendirilebilir. Biri dünya hayatına işaret eder. Şair bu küçük kıyametle içinde yaşadığı zamanı ve toplumu etkilemek ve değiştirmek istemektedir. Ancak bu çalkalama sonucunda etrafındaki her şey yine büyük bir dalgınlık ve yorgunluk içinde kaybolmuştur. Bunu gören şairin içindeki fırtına tekrar alevlenir ve yaradanına seslenerek içinde bulunduğu ruh halini beyan eder. İkincisi ise tasavvuf anlayışını ifade eder. Şair kesret âleminde çıkarak Allah'a kavuşmayı arzular ancak amacına ulaşması için Allah'ı her daim zikreden ve onun büyüklüğüyle mest olmuş doğa unsurları gibi bir mertebeye erişmesi gerekmektedir. Şiirde anlatılana göre; tüm alem vahdet şarabının etkisiyle mest olmuşken kendisi hâlâ uyanıktır. Allah'a ulaşabilmesi için bu uyanıklıktan kurtulması gerekmektedir ama bunu nasıl yapacağını tam olarak kestiremez. Bu nedenle hüsrana uğrayan şair yaradanından yardım ister ve içinde bulunduğu durumu açıklar. İkinci bölümü anlam tabakaları bakımından incelediğimizde kendi içinde iki farklı anlam tabakası bulunduğunu söyleyebiliriz. İlki çevresini tasvir ettiği bölüm ikincisi ise kendi ruh halini ve içinde bulunduğu durumu tasvir ettiği bölümdür.

Üçüncü bölümde; yer alan en önemli kelime şiirin de başlığını oluşturan "secde" kelimesidir. Çalkantılı bir ruh hali içinde bulunan şairin devası adeta bu sözcüktedir. Bir yandan içinde kıyametler kopmaktadır, bir yandan ise etrafındaki dünya büyük bir sarhoşluk içinde savrulmaktadır. Bu bölümde şair içindeki fırtına ve dışındaki mestlikle savaşmaktan vazgeçer ve hepsini benimseyerek iki durumu da bir potada eritmeye çalışır. Farklı unsurlarla birleşerek tek bir parça haline gelir. Bunu da sağlayan en önemli şey secdedir. Şair şiirin sonunda adeta İlahi yaratıcının karşısında secdeye kapanarak hem aczini kabullenir hem de maddi ve manevi olanı kendi benliğinde bir araya getirir.

2. Nesne /Obje Tabakası

Nesne/ Objeye tabakasında şiirdeki nesnelere ve çevrenin durumu üzerine fikir yürütülecektir. Bu bölümde de yine şiirdeki nesne tabakası bölümler halinde irdelenecektir.

Birinci bölümde karşımıza felaketlerin hüküm sürdüğü bir arka plan çıkar. Şair kalbini bir nevi mabed olarak görür ve bu mabedin çevresinde ona göre bin mahşer coşmaktadır. Şair tarafından çizilen tablo şöyledir. Yeryüzünden gökyüzüne vadide bulunan tüm unsurlar (güneş, bulut, ay, şafak, şelale, kovuk, yar...) çığlık çığığa bağırılmaktadır. Gökte şimşekler çakmakta ve onun ışığıyla cansız bütün varlıklar görünür olmaktadır. Saba rüzgârı kişileştirilerek sûr üfleyen melek İsrail'e benzetilmektedir. Dağların üstünde sûr üfleyerek bin bir mahşerin de başlatıcısı konumundadır. Bu mahşer manzarasının farklı görüntüleri yine şiirde verilmiştir. Denizlerin yükselmesi, sellerin dönmesi, taşların sema etmesi,

ufukların çalkalanıp, ziyaların girdap halinde göklerde kaynaması kıyamet gününün dehşetini şiire yansıtması bakımından önemlidir.

İkinci bölümde; şairin betimlediği mahşer görüntüsü yok olmuştur. Karşımızda büyük bir fırtınanın ardından sessizliğe ve durgunluğa kapılmış bir görüntü vardır. Şairin ifade ettiği üzere coşkun naralar yorgun ve taşkın zerrelere derin bir uykunun ardından mahmurdur. İçinde bin bir ışığın kaynağı toprak durgunlaşmış, denizler dağlar dalgın dalgın durmaktadır. Ufuklarda tek bir titreyiş dâhi görünmemektedir. Buhranlı duygu fırtınalarının ardından her şey derin bir uykuya dalmış gibidir. İlk bölümdeki dehşetli ve hareketli ortamın tam zıddı karşımıza çıkmaktadır. Bu sessizliğin içinde sadece şairin ruhu hâlâ çalkalanmaktadır ve mestlikten uzak etrafındaki her şeyin farkındadır. Şair bu farkındalıktan memnun değildir. O da ilahî aşk oduna yanıp maddî dünyadan manevî dünyaya doğru ruhsal bir yolculuk yapmak istemektedir.

Üçüncü bölümde; bir yanda ilahî şarabın mestliğinde yatan unsurlara dikkat çekilir bir yandan da şairin ruhunda kopan fırtınalara. Şair bir secde halinde hem o mestliği hem de kendi ruhundaki çalkantıları kucaklayarak manevî olana erişmek için yaratıcıdan yardım istemektedir.

3. Karakter (Ruhî Özellik) Tabakası

Şairin şiirini oluştururken içinde bulunduğu duygu durumunu ifade eden tabaka "Karakter Tabakası" dır. Şair şiirin giriş bölümünde içinde bulunduğu ruhsal durumu bize tasvir eder. Olmak istediği yerden çok uzakta olduğunu gelmiş olduğu mahallin cezbe içinde vaveylalar saldırdığını ve huzurun bulunmadığını ifade etmektedir. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki şair huzurlu bir ortama ihtiyaç duymaktadır. Ancak aradığı huzuru maddî dünyada bulması imkânsızdır. Çünkü bu dünya imtihan için yaratılmıştır ve kişinin kemale ermesi için pek çok tuzağı da içinde barındırmaktadır. Ruhlar âlemindeyken mecburi olarak geldiği bu dünya, tüm kulları zorladığı gibi onu da zorlamış ve pişman olmasına sebep olmuştur. Bu huzursuzluk ve pişmanlıkla dolu yerde şair her yeri bir mahşer yeri gibi görmektedir. Çünkü ruhunda kopan fırtınalar onu rahat bırakmamakta ve etrafındaki her şeyin aynı fırtınanın içinde kaybolmuş gibi görünmesine sebep olmaktadır. İçindeki öfkeyi ve çaresizliği yansıtmak adına doğadaki unsurları mahşer anında savrulan bir konuma getirerek ruhunun huzursuzluğunu doğaya ve çevresine aksettirmiştir.

"Sağım serhoş, solum serhoş, İlahî, ben ne yapsam boş!" dizesiyle etrafındakilerin derin bir sarhoşluk içinde olduğundan yakınır. Doğaya ait unsurlar mutlak yaratıcının sırrına erişmiş ve vahdet şarabından içerek mestlik mertebesine yükselmiştir. Ancak kendisi bu mertebeye henüz erişememiştir. İlahî mertebeye ulaşma isteği o kadar artmıştır ki içinde çalkalanan hezeyanları artık durduramayacak bir hale gelmiştir. Bu durumdan kurtulmaya gücü yetmediğinden çareyi Allah'a yakarmakta bulur.

Şair yoğun duygularını ifade ettikten sonra adeta bir yorgunluk halinde dünyaya bakmaya başlar ikinci bölümde. Ruhundaki yorgunluğu ifade etmek için yine doğadan yardım alır ve tüm öğeleri derin bir mestlik içinde tasvir eder. Aslında dünyada var olan canlı cansız her şey Allah'ın bir yansımasıdır ve onun nurundan bir parça taşır. Ancak Mehmet Âkif bu şiirinde kendi benliğini dünyadaki diğer varlıklardan soyutlar. Tüm varlıklarda Allah'ın yüceliğini anlamaktan kaynaklanan bir mestlik hali görürken kendisinde bu mestliğin bulunmadığını ifade eder. Bu mertebeye erişememiş olmasından dolayı hüznün içinde olan şair, kendisinin de ilahî şarabı arzuladığını belirtir. İçinde bulunduğu durum şairi hiddetlendirir ve içindeki duygular tekrar coşmaya başlar. Bu duygularla birlikte ilahî yaratıcıya seslenir ve onun hâlini anlayıp yardım etmesini umar. Artık ne olursa olsun o mestlik mertebesine ulaşmak istemektedir. Şairin ruh hâli Allah'a kendini teslim etmiş ve harekete geçmek için ondan bir işaret bekleyen şevk içindeki bir kulu yansıtmaktadır.

4. Alnyazısı - Kader Tabakası

Kader tabakası "Secde" şiirinin geneline kendisini yoğun bir şekilde göstermektedir. Şairin içinde bulunduğu ruh hâli kaderine karşı sürekli yenik düşmesinden kaynaklanmaktadır. Şair büyük bir hicran içindedir. O, tüm varlığıyla mutlak yaratıcıya ulaşmayı arzulamaktadır. Ancak insanları kaderi bu şekilde tayin edilmediğinden hicranı devam edecektir. Şair, tasavvufî bakış açısıyla tüm ruhların yaratıldığı "Elest Meclisi"ne özlem duymaktadır. Çünkü ruhlar dünyaya gönderilmeden önce Allah'ı görmüş onun nuruyla aydınlanmış ve tek yaratıcının o olduğunu kabul ederek "Elestü birabbiküm"

sorusuna "Kalu bela" şeklinde cevap vermiştir. İçinde buldukları bu ilahî huzurdan ayrılan ruhlar, sınavlarının bir parçası olarak verdikleri sözü unutarak dünyaya gelmiş ve Allah'ın kendilerine verdiği akılla tekrar ilahî olana ulaşmak için çabalamaya başlamışlardır. Bu nedenle istemeden de olsa geldikleri "vahdet-zar"da huzuru bulamamışlardır. Şair, bu zorunlu ayrılığı "güyâ!" kelimesini kullanarak ifade etmiştir. Mehmet Âkif de tüm insanlar gibi kaderinin bir sonucu olarak bu "vahdet-zar" a gelmek zorunda kalmıştır. Sınavı tamamlamak ve Allah'a kavuşmak için maddî dünyadan sıyrılması gerektiğini bilen şair etrafına göz gezdirir. Etrafını kuşatan dağlara, güneşe, aya, ağaçlara, taş, toprağa tek tek bakar. Hepsinde Allah'ın tecellisini görerek onların vahdet şarabının mestliği içinde olduğunu fark eder. Ardından kendi benliğine dönerek her unsur mestlik hâlindeyken kendi uyanıklığını görür. Hicranın sona ermesi ve vuslata kavuşabilmesi için bu uyanıklık hâlinde çıkması gerektiğini bildiğinden Allah'a yakarmaya başlar. Onun önündeki engelleri kaldırmasını, ruhundaki hicranı dindirmesini ister. Bu bölümde kaderin zincirlerini kırması içi yakardığı Allah'a seslenerek "bırak" sözcüğünü altı kez kullanır. Ancak şiirin sonunda bu emeline ulaşip ulaşamadığına dair bir emare bulunmamaktadır. Şair Allah'a sığınır onun coşkunu, mestlik uykusunda olan tüm varlıklarını kucaklar ve secdeye vararak Allah'a tam bir teslimiyet hâlinde olduğunu belirtir. Çünkü bilmektedir ki kaderi değiştirebilecek tek ve mutlak güç sadece Allah'a aittir. Bu nedenle ona hâlini beyan eder ve onu boğan kaderiyle başa çıkabilmek için yardımını ister.

SONUÇ

Ontolojik Tahlil Metodu metinleri oluşturan çok katmanlı yapının çözümlenmesini sağlayan bir inceleme aracıdır. Bir metni her yönüyle algılamak ve estetik değeri oluşturan özellikleri çözümlenmek istiyorsak bu yaklaşımdan yardım alabiliriz. Gerçekleştirilen çalışmada Ontolojik Tahlil Metodu kullanılarak Mehmet Âkif Ersoy'un "Secde" şiirine çözümleyici bir bakış açısıyla yaklaşılmıştır. Çalışma sırasında öncelikle şiirin iç ve dış yapı unsurları tespit edilmiş. Alt tabakaları oluşturan öğeler şiirde aranarak örneklerle gösterilmiştir.

Mehmet Âkif Ersoy, şiirini oluştururken ses tekrarlarından, aruz ölçüsünden ve söz sanatlarından faydalanmıştır. Şiirdeki kelimeler kendi duygu ve düşüncelerini yansıtmak adına sanatsal güzellik ön planda tutularak seçilmiştir. Bilindiği üzere Mehmet Âkif, şiirlerinde dinî duyguları ve problemleri çokça ve başarılı bir biçimde işleyen şairlerimizdendir. "Secde" şiirinde de tasavvufî bir problemi ele almıştır. Bu problemin en iyi şekilde aktarılabilmesi için de kelime seçimi yapılırken dinî arka planı olan sözcükler tercih edilmiştir. Sûr, mahşer, vahdet, vahdet şarabı gibi kelime ve kelime grupları buna örnek olarak gösterilebilir. Şair şiirinde kendi benliğinden yola çıkarak tüm inananların kalbinde kendisine yer bulan "mutlak varlığa ulaşma" isteği ve uzlette duyulan "özlem" duygusunu ele almıştır. Şair içinde bulunduğu durumdan kurtulmak için müminlerin kendini Allah'a en yakın hissettikleri secde durumunu da bilinçli olarak seçmiştir. Çünkü müminler dünya hayatı içinde sürekli olarak Allah'a kavuşacakları anı düşlemekte ve öte dünyada ona layık bir kul olabilmek için dünyadaki sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Ancak bu sorumlulukların yerine getirilmesi kalplerdeki hicran duygusunun ortadan kalkmasını sağlamaz. Bu nedenle kul ile Allah'ın en yakın olduğu an üzerinden Allah'ın ihsanına layık olma ve vahdet şarabını içerek Allah'a kavuşma isteği Mehmet Âkif'in kaleminden tasavvufî bir nitelikte okurlarına sunulmuştur.

Kaynakça

Ersoy, M. Â. (2022). *Safahat*. Timaş Yayınları.

Hazer, G. (2014). Ontolojik Tahlil Metoduyla Ahmet Muhip Dıranas'ın "Yaşarken" Şiirinin İncelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), 1-13.

Gökçek, F. (2014). Mehmet Âkif, Gölgeler ve Tasavvuf. *Mehmet Akif Ersoy Bilgi Şöleni 6 Mehmet Âkif ve Gölgeler* içinde, (16-21), Türkiye Yazarlar Birliği, Ankara.

Komisyon (2022). Kubbealtı Kültür Sanat Vakfı. *Kubbealtı Lugatı* <http://lugatim.com/>

MAKÜ-MEHMET AKİF ERSOY DERGİSİ (MAED)

MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy (JMAE)

e-ISSN: 3023-5618

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maed>

madergi@mehmetakif.edu.tr

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

MUSTAFA KEMAL ATATURK IN THE SERBIAN HISTORIOGRAPHY

Sırp Tarih Yazımında Mustafa Kemal Atatürk

Makale Türü/Article Types : Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date : 20.10.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date : 22.11.2023

Sayfa/Pages : 25-29

DOI Numarası/DOI Number : 10.5281/zenodo.10435460

Emma PETROVIĆ

(Prof. Dr.), University of Belgrade, Serbia, e-mail: emiljkovic.1967@gmail.com

 0000-0001-8213-0666

Atf/Citation

Petrović, E. (2023). Mustafa Kemal Atatürk in The Serbian Historiography. *MAKÜ-Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED)*. (1/1), 25-29.

MUSTAFA KEMAL ATATURK IN THE SERBIAN HISTORIOGRAPHY

Sırp Tarih Yazımında Mustafa Kemal Atatürk

Ema PETROVIĆ

Abstract: The personality and achievements of Mustafa Kemal Atatürk, first president of the Republic of Türkiye, as well as his cordial friendship with Yugoslav King Alexander I (1921-1934), has not been properly treated in the Serbian as well as Yugoslav historiography. There is no single book written by Yugoslav historians dedicated to this subject, and there is no biography of Mustafa Kemal Atatürk in Serbian language (even the translations from other languages to Serbian are rare). The only monograph treating at least partially this subject is monograph under the title “Kemal Atatürk in the eyes of the Yugoslav public”, written by Mirjana Teodosijević, who is prominent professor of Turkish language, but not historian. The situation remains similar for the later periods, although is well known fact that the relations between two countries strongly developed during the twenties of the 20th century, until the assassination of the king Alexander I of Yugoslavia in Marseilles in 1934. Although the King Alexander and Mustafa Kemal Atatürk had good political and even friendly relations, this was not treated properly by Serbian and Yugoslav historiography. It is our strongest believe that the years to come will bring changes in that direction and that some of Serbian historians of the younger generation will dedicate their research to those important subjects.

Quite opposite to the historiography, the Serbian press had followed the events in Türkiye and informed the Serbian public about them. Some of the most distinguished newspapers and magazines published in Belgrade between the two world wars had covered the events in Türkiye, stressing the importance of the Atatürk's reforms and paying great attention to the King Alexander's visit to Ankara in 1933.

Keywords: Mustafa Kemal Atatürk, Yugoslavia, King Alexander, Serbian Historiography, Türkiye

Öz: Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün kişiliği ve başarılarının yanı sıra Yugoslav Kralı I. Alexander (1921-1934) ile olan samimi dostluğu, Sırp ve Yugoslav tarih yazımında gerektiği gibi ele alınmamıştır. Yugoslav tarihçilerin bu konuyu ele alan tek bir kitabı olmadığı gibi Mustafa Kemal Atatürk'ün Sırp dilinde biyografisi de yoktur (hatta diğer dillerden Sırpçaya yapılan çeviriler de nadirdir). Bu konuyu en azından kısmen ele alan tek monografi, tanınmış bir Türk dili profesörü ama tarihçi olmayan Mirjana Teodosijević'in "Yugoslav Kamuoyunun Gözünden Kemal Atatürk" başlıklı monografisidir. Sonraki dönemler için durum benzer kalmaktadır, ancak 20. yüzyılın yirminci yıllarında iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlü bir şekilde geliştiği iyi bilinen bir gerçektir. Bu gelişmeler, Yugoslavya Kralı I. Alexander'ın 1934'te Marsilya'da suikaste uğrayana kadar devam etmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün iyi siyasi ve hatta dostane ilişkileri vardı, bu durum Sırp ve Yugoslav tarih yazımında gerektiği gibi ele alınmadı. Gelecek yılların bu yönde değişiklikler getireceğine ve genç nesilden bazı Sırp tarihçilerin araştırmalarını bu önemli konulara adayacaklarına en güçlü inancımızdır. Tarih yazımının tam tersi olarak Sırp basını Türkiye'deki olayları takip etmiş ve Sırp kamuoyunu bilgilendirmişti. İki dünya savaşı arasında Belgrad'da yayımlanan en seçkin gazete ve dergilerden bazıları Türkiye'deki olaylara yer vermiş, Atatürk'ün inkılaplarının önemine vurgu yapmış ve Kral Alexander'ın 1933'teki Ankara ziyaretini büyük bir ilgiyle izlemişti.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Yugoslavya, Kral Alexander, Sırp Tarih Yazımı, Türkiye

Introduction

There is no single book written by Yugoslav historians dedicated to this subject, and there is no biography of Mustafa Kemal Atatürk in Serbian language (even the translations from other languages to Serbian are rare). The only book treating at least partially this subject is monograph under the title „Kemal Atatürk in the eyes of the Yugoslav public“, written by Mirjana Teodosijević, who is prominent professor of Turkish language, but not historian. The situation remains similar for the later periods, although is well known fact that the relations between two countries strongly developed during the twenties of the 20th century, until the assassination of the king Alexander I of Yugoslavia in Marseilles in 1934. Although the King Alexander and Mustafa Kemal Atatürk had good political and even friendly relations, this was not treated properly by Serbian and Yugoslav historiography. It is our strongest

believe that the years to come will bring changes in that direction and that some of Serbian historians of the younger generation will dedicate their research to those important subjects.

Quite opposite to the historiography, the Serbian press had followed the events in Türkiye and informed the Serbian public about them. Some of the most distinguished newspapers and magazines published in Belgrade between the two world wars had covered the events in Türkiye, stressing the importance of the Atatürk's reforms and paying great attention to the King Alexander's visit to Ankara in 1933.

The relationship between Mustafa Kemal Atatürk and King Alexander I of Yugoslavia was complex and multi-layered. It was influenced as much by the geopolitical challenges and opportunities of their time as by their personal ambitions and the wider regional context of the early 20th century. The period after the First World War was characterized by significant changes in the Balkans as the Ottoman Empire disintegrated and several new states emerged. Türkiye, under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk, was in transition from the Ottoman Empire to the Turkish Republic. At the same time, Yugoslavia was in its infancy, having been officially founded in 1918 after the collapse of the Austro-Hungarian and Ottoman Empires.

Early interactions:

After the First World War and the Sevres Agreement, the Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes, as one of the successor states of the Ottoman Empire, did not agree with the provisions on the distribution of the last debts of the Ottoman Empire. Thus, in the last years of the Ottoman Sultans, no diplomatic relations were established between the Ottoman Empire at the end and the newly founded Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes. (Жупанчић, 2004)

After the signing of the Lausanne Agreement and the establishment of the Republic of Türkiye, the Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes again did not accede to the agreement due to its economic provisions. However, the dispute was settled a year later, in 1924, when the Kingdom accepted its share of 5.25% of the debt and accepted the agreement. This marked a new era in relations between the two countries, which would be characterized by cordial relations between King Alexander I of Yugoslavia and the President of the Turkish Republic Kemal Atatürk. (Жупанчић, 2004)

The first contacts between Atatürk and King Alexander were through diplomatic channels, as both heads of state sought to consolidate the position of their respective nations on the international stage. Their initial exchanges were characterized by a mutual interest in securing recognition for their newly founded countries and stabilizing their borders. Both leaders wanted to establish diplomatic relations and promote economic co-operation to strengthen their nations. Diplomatic relations were established in 1926.

Yugoslavian publicity about Kemal Atatürk:

In the period after the establishment of diplomatic relations until the assassination of Kemal Atatürk in 1938, the Yugoslav public was very interested in the figure of the first President of the Republic of Türkiye. At that time, not only did the press write about this outstanding political and public figure, but several monographs on his biography were also written in Serbian.

One of the most important books was published in 1938 by the Institute for Balkan Studies in Belgrade (founded in 1934) under the title "Atatürkova Turska" (The Türkiye of Atatürk), written by Miodrag Mihajlović Svetkovski. Although this book is very rich in historical facts, it is also full of personal descriptions and opinions and in some parts written in a very novelistic way, for a wide audience. Nevertheless, this book is still one of the best books about Mustafa Kemal Atatürk and his time in Serbian. (Teodosijević, 1998)

Another book written on the first anniversary of Mustafa Kemal Atatürk's death could be considered more serious from a methodological and discursive point of view. The book was divided into two parts, the first of which was dedicated to the history of the Ottoman Empire from its beginnings to its dissolution and the second to the Turkish Republic (divided into 11 chapters). This book, entitled "Kemal Atatürk, tvorac nove Turske" (Kemal Atatürk, the Founder of the New Türkiye), was written

by Zoran Sv. Tomić, Ph.D., a lawyer and diplomat who earned his doctorate in France. (Teodosijević, 1998)

The Yugoslav press on Mustafa Kemal Atatürk and the events in Türkiye:

The Yugoslav press was also very interested in the events in Türkiye. The list of newspaper and magazine articles compiled by M. Teodosijević shows the great interest of the Yugoslav press both in the activities of Mustafa Kemal Atatürk and in the mainly political events in Türkiye.

Atatürk and King Alexander maintained diplomatic relations and exchanged visits during their respective terms of office. This primarily involved talks on trade agreements, border disputes and mutual recognition. They also worked together in a number of international forums, such as the League of Nations, where they promoted the interests of their countries.

One of the topics that caused a great stir in the Yugoslav press, especially in the leading Belgrade and Serbian newspaper (which is still influential today) „Politika“ (Politics), was King Alexander's visit to Türkiye in 1933

The aim of this visit was to strengthen diplomatic relations between the two countries. The visit included meetings with Atatürk and other Turkish officials to discuss matters of mutual interest. It should be emphasised that the visit took place on the 10th anniversary of the Republic of Türkiye.

The newspaper “Politika” reported extensively on this visit and was very positive about it. We quote only a few titles to show what the official Belgrade thought about this visit. On 5 October 1933, “Politika” published three articles on the front page with the title “Turski politički krugovi očekuju da će sastanak u Carigradu učvrstiti politiku mira, poverenja i saradnje na Balkanu. Sastanak Nj.V. Kralja sa predsednikom Turske Republike: Doček Nj.V. Kralja i Kraljice u Carigradu vrlo je srdačan.” (Turkish political circles expect that the Istanbul meeting will consolidate the policy of peace, mutual trust and cooperation in the Balkans. His Royal Highness's meeting with the President of the Republic of Türkiye; the reception for H.R.H. the King and Queen in Istanbul is very warm) (Politika. Year 30, Number 9121).

The very next day, “Politika” published another article on the front page, signed by the well-known journalist Mihailo Petrović, with the long title: “U Carigradu turski politički krugovi očekuju Balkanski sporazum. Posle sastanka u Carigradu Nj.V. Kralj i Kraljica stižu Dubrovnikom pred Krf, a na ostrvo će se iskrcati sutra ujutru”. (Turkish political circles expect an understanding in the Balkans. After the meeting in Istanbul, the King and Queen will arrive on the shores of the island of Corfu. They will leave the ship tomorrow morning) (Politika, Volume 30, Number 9122).

On the same day, two other articles directly related to the visit appeared on the front page of Politika: “Zvanično saopštenje o sastanku” (Official statement on the meeting) and “Večera kod Gazi Mustafa Kemal-paše” (Dinner of Gazi Mustafa Kemal-Pasha) (Ibid.)

When HRH King Alexander I Karadjordjević of Yugoslavia was assassinated in Marseille in 1934, the newspaper Politika published Gazi Mustafa Kemal Pasha's telegram of condolences, as the title says. (Telegram from Gazi Mustafa Kemal Pasha, Politika volume 31, number 9483, p. 6).

Politika also had an article under the title “Zvanične delegacije stranih država na pogrebu: Turska delegacija” (Official delegations of foreign states at the funeral: Turkish delegation). (Politika 16th October 1934, Volume 31, Number 9488, ppg. 11).

The death of the First President of the Republic of Türkiye also attracted a great deal of attention in the Yugoslav press. We mention here only a few articles from the newspaper Politika.

Politika reported on the illness of Kemal Mustafa Atatürk. The article appeared on the front page on 10 November 1938 under the title “Bolest g. Kemala Atatürka pogoršala se” (Kemal Atatürk's illness had worsened) (Politika, volume 35, number 10939).

The following day, both the front page and page 2 were dedicated to the title “Gazi Kemal Atatürk, tvorac nove Turske, izdahuno je juče u dvorcu Dolma Bahçe” (Gazi Kemal Atatürk, the founder of New Türkiye, died yesterday in Dolma Bahche Castle). The article was signed by the journalist M. Marković (Politika, volume 35, number 10940). One of the page titles was “Pripreme sahrane u Ankari”

MAKÜ Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED) / MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy (JMAE)

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

(Preparations for the funeral in Ankara) (*Politika*, year 35, number 10940, p. 1). *Politika* also wrote about the suicide of the deputy Sali Bozoka under the coffin of Atatürk (“Samoubistvo poslanika Sali Bozoka and samrtničkim odrom Atatürka”) (*Ibid*), the programme of the funeral in Ankara (“Programme sahrane u Ankari”) (*Politika*, year 35, number 10940, p. 1, written by M. Marković), official declaration of death (“Zvanično saopštenje o smrti”) (*Politika*, year 35, number 10940, p. 1).

The newspaper *Politika* also published condolence telegrams from the highest Yugoslav authorities of the time to the Turkish authorities and the Turkish people (telegram from HRH Prince Pavle, condolences from the Yugoslav Prime Minister M. Stojadinović to the Turkish MP, condolences from the President of the Yugoslav National Assembly, Mr Ćirić) (*Politika*, year 35, number 10940, pp. 1-2)

There were also articles about the new president of Türkiye “Danas već u Ankari se bira novi predsednik” (The new president is still being elected in Ankara today) (*Politika*, year 35, number 10940, p. 2) and “G. Ismet Ineni najoizbiljniji kandidat za novog predsednika” (Mr Ismet Ineni the most serious candidate for the new president) (*Politika*, year 35, number 10940, p. 2).

On the same day, “*Politika*” also published the article “Život i delo Kemala Atatürka” (Life and Deeds of Kemal Atatürk) (*Politika*, Volume 35, Number 10940, p. 2).

All these titles show how much the Yugoslav public was interested in the life and death of Türkiye's first president and had great respect for his achievements.

Although political and diplomatic relations between the two countries had been good since the Second World War (with some spikes, especially during the Yugoslav crisis in the 1990s), the interest of Yugoslav and later Serbian historiography in the personality of Mustafa Kemal Atatürk was not at the level one could expect.

The only relevant monograph on this topic is the already cited book by Prof Mirjana Teodosijević, Ph.D., distinguished professor of modern Turkish language and literature at the Department of Oriental Studies at the Faculty of Philology of the University of Belgrade. Her book “Mustafa Kemal Atatürk u jugoslovenskoj javnosti” (Mustafa Kemal Atatürk in the Eyes of the Yugoslav Public) provides an overview of monographs, articles and archival documents on the personality of President Atatürk and his relations with Yugoslav statesmen, especially King Alexander I Karađorđević. (Teodosijević, 1998)

This book, full of valuable information, a detailed bibliography and an overview of the current state of research on the subject, should have prompted historians in Serbia (since the book was published after the dissolution of Yugoslavia) to write a detailed biography of Mustafa Kemal Atatürk, the first president and founder of the Republic of Türkiye and one of the most important political figures of the 20th century.

However, this never materialised. There is still no biography of Atatürk in Serbian, and although some aspects of relations between Yugoslavia and Türkiye (economic, diplomatic and even the architectural significance of the Yugoslav embassy building in Ankara) have been researched, it can be said that there is a lack of in-depth research into the overall picture of relations between the two countries at the time of Atatürk.

Possibilities for future joint projects:

Since there are documents on this topic in the Archives of Yugoslavia (it should be emphasized that at the personal archive of the Karađorđević Dynasty there are no documents or photographs regarding the subject of our research), we believe that such a project, in addition to the archival materials kept in the archives in Ankara and Istanbul, a team of younger researchers from Serbia and Türkiye could make a very good and useful joint project in this regard. It is very important to emphasise that since this year, the Master's curriculum for Oriental Studies at the Faculty of Philology of the University of Belgrade includes the topic “The History of the Republic of Türkiye”, so that students would have the opportunity to learn about the hundred years of the Republic and develop their interest in this direction.

Legacy and long-term impact

The interactions between Mustafa Kemal Atatürk and King Alexander I of Yugoslavia were influenced by the dynamic and ever-changing geopolitical landscape of the time. Their diplomatic relations helped both leaders secure international recognition for their countries and overcome the complex challenges of state-building after the First World War.

In summary, the relationship between Mustafa Kemal Atatürk and King Alexander I of Yugoslavia was characterised by a mixture of cooperation, shared challenges and mutual respect. Their interactions played a role in shaping the early years of the Republic of Türkiye and the Kingdom of Yugoslavia and left a mark on the history of the Balkans and the wider international stage. Therefore, the above-mentioned biography of Mustafa Kemal Atatürk in Serbian is of interest not only to historians or researchers in related fields, but also to the general public.

Conclusion

Despite the very good relations between King Alexander I of Yugoslavia and the founder and first president of the Republic of Türkiye Mustafa Kemal Atatürk and the Kingdom of Yugoslavia and the Republic of Türkiye at that time, Serbian historiography has not examined in detail the relations between two important rulers of the Balkans or the relations between the two countries. There is also a large gap in the Serbian-language literature on the personality and achievements of Kemal Atatürk. Not only is there no biography of the Turkish leader in Serbian, but the few works that have been translated from other languages date from the 1930s.

Therefore, such research should be carried out in the near future, if possible, as a project in collaboration with Turkish colleagues. There are some valuable primary sources in Serbian which, together with the Turkish sources, could provide very good and valuable results that would benefit interested scholars and a wider public in both countries and in the Balkans in general.

Bibliography

1. Published sources

Politika, godina 30, broj 9121, 5.10.1933.

Politika, godina 30, broj 9122, 6.10.1933

Politika, godina 35, broj 10940, 11.11.1938.

2. Books, monographs and studies:

Световски М. (1934). *Ататуркова Турска*, Београд.

Teodosijević, M. (1998). *Mustafa Kemal Atatürk u jugoslovenskoj javnosti*. Beograd: NEA.

Жупанчић, Т. (2004). Посланство Краљевине Југославије у Турској. Цариград-Анкара 1919-1945 (1890-1945). *Архив, Часопис Архива Србије и Црне Горе* 2, 9-25.

MAKÜ-MEHMET AKİF ERSOY DERGİSİ (MAED)

MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy (JMAE)

e-ISSN: 3023-5618

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maed>

madergi@mehmetakif.edu.tr

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

İTALYA'NIN YUNANİSTAN'I İŞGAL GİRİŞİMİ VE TÜRK BASININDAKİ YANSIMALARI

Italy's Attempt to Invade Greece and Its Reflections in The Turkish Press

Makale Türü/Article Types : Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi/Received Date : 22.10.2023
Kabul Tarihi/Accepted Date : 18.11.2023
Sayfa/Pages : 31-40
DOI Numarası / DOI Number : 10.5281/zenodo.10435477

M. Selçuk ÖZKAN

(Prof. Dr.), Ondokuz Mayıs Üniversitesi,, e-mail: msozkan@omu.edu.tr

 0000-0003-0479-8008

Atıf/Citation

Özkan, M. S. (2023). İtalya'nın Yunanistan'ı İşgal Girişimi ve Türk Basınındaki Yansımaları. *MAKÜ-Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED)*. (1/1), 31-40.

İTALYA'NIN YUNANİSTAN'I İŞGAL GİRİŞİMİ VE TÜRK BASININDAKİ YANSIMALARI*

Italy's Attempt to Invade Greece and Its Reflections in The Turkish Press

M. Selçuk ÖZKAN

Öz: Bu çalışma, İtalya'nın 1940 yılındaki Yunanistan'ı işgal girişimini ve girişimin Türk basınındaki yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıç dönemlerinde gerçekleşen bu olay, Balkanların stratejik konumu ve bölgesel etkileri nedeniyle büyük öneme sahiptir. Makalede, tarihi bağlam içinde İtalya'nın işgal girişimi ele alınarak, Türk basınının, İtalyan işgaline karşı nasıl yaklaştığı değerlendirilecektir. Bu makale, olayın uluslararası ilişkiler ve bölgesel güvenlik dinamikleri üzerindeki etkilerini de değerlendirerek, İtalya'nın Yunanistan'ı işgal girişiminin Türk basını ve Türkiye Cumhuriyeti üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: *İtalya, Yunanistan, Türkiye Cumhuriyeti, Türk Basını, II. Dünya Savaşı*

Abstract: This study aims to examine Italy's attempt to invade Greece in 1940 and its reflections in the Turkish press. This event, which took place at the beginning of the Second World War, is of great importance due to the strategic location of the Balkans and its regional effects. In the article, Italy's invasion attempt will be discussed in the historical context and how the Turkish press approached the Italian occupation will be evaluated. This article the effects of the incident on international relations and regional security dynamics, the analysis aims to contribute to understanding the effects of Italy's attempt to invade Greece on the Turkish press and the Republic of Turkey.

Keywords: *Italy, Greece, Republic of Turkey, Turkish Press, World War II.*

Giriş

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ilginin kesilmediği bölgelerden biri de Balkanlar olmuştur. Büyük Güçler, jeopolitik çıkarları doğrultusunda bölgeyi bir paylaşım alanı olarak belirlemişler, kendi nüfuz sahalarını güçlendirmek amacıyla da Balkanlar'da yeni stratejik ittifaklar kurma çabalarına girişmişlerdir. Özellikle Almanya ve Sovyetler Birliği gibi önemli aktörler, bölge üzerindeki etkileme çabalarını artırmış ve stratejik hedeflerine ulaşmak için bölgesel unsurları manipüle etme gayretinde bulunmuşlardır.

İtalya ise, başlangıçta kendi etki alanı içinde bir blok oluşturarak diğer büyük güçlere karşı stratejik bir güç unsuru oluşturma hedefini benimsemişti (Koç, 2016, s. 52). İtalya Başbakan Mussolini¹ liderliğindeki İtalyan hükümeti, revizyonist bir siyaset izleyerek, Akdeniz bölgesinde bir '*Roma İmparatorluğu*' oluşturma arzusu içindeydi (Armaoğlu, 1991, s. 172). Bu hedef doğrultusunda, özellikle İtalyan halkının Paris Barış Konferansı sonrasında yaşadığı hayal kırıklığından da destek alan Başbakan Mussolini, öncelikle ülke içindeki muhalefeti bastırmak ve demokratik kurumları ortadan kaldırmak amacıyla adımlar atmıştır (Snyder, 1958, s. 8-9).

Mussolini liderliğinde, zaman içerisinde milli bir ideale dönüşen sömürgecilik amaçları, nihayetinde İtalya'nın 1935 yılında Habeşistan'ı ele geçirmesiyle somut bir hal aldı (Barlas, 2001, s. 218). Ardından da İtalya, Balkanlar'a yönelik genişleme planları çerçevesinde, 1920'li yıllardan itibaren nüfuz alanı olarak benimsemiş olduğu Arnavutluk'u işgal etti (Vickers, 1991, s. 293).

* Bu makale yazarın "*İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Arnavutluk ve Türkiye-Arnavutluk İlişkileri*" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ İtalya'da 1919 yılında "*Savaş Demetleri (Fascio di Combattimento)*" adıyla başlayan faşist hareketin lideri Benito Mussolini, 1883 yılında Forlì kasabasında doğmuştur. 29 Ekim 1922'de 39 yaşındayken, ülkenin gelmiş geçmiş en genç başbakanı olmuş, bu tarihten itibaren İtalya'da başlayan faşist diktatörlük onun yönetiminde 1943 yılına kadar aralıksız devam etmiştir. Bkz. (Çelikçi ve Kakişım, 2013, s. 86-89). Benito adı Meksikalı devrimci Benito Juárez'den esinlenen ve siyasal yaşamına bir anarşist olarak başlayan babası Alessandro tarafından konulmuştur. Bkz. (Ataöv, 2008, s. 52).

Akdeniz'i İtalyan nüfuz alanına dönüştürme çabasındaki İtalya, Doğu Akdeniz'de tam hakimiyet kurma hedefi doğrultusunda, son olarak Arnavutluk'un işgalini takip eden 28 Ekim 1940'ta Yunanistan'a yönelik bir askeri harekate girişti (Mert, 2007, s. 75-76).

Bu çalışmada, özellikle İtalya'nın Yunanistan'ı işgal girişimi ve bu olayın Türk basınındaki yansımaları üzerine odaklanılarak, bölgedeki siyasi dinamiklerin ve Büyük Güçlerin bu olaya yaklaşımı incelenecektir.

İtalya'nın Arnavutluk Üzerinden Yunanistan'ı İşgal Girişimi

İtalya Dışişleri Bakanı Kont Galeazzo Ciano², Mussolini'ye yönelik olarak Arnavutluk'un İtalya'ya katılması için giriştiği ısrarın benzerini, Nisan 1940 itibariyle Yunanistan için de tasarlamıştır. İtalya'nın Arnavutluk genel temsilcisi Jacomoni'den³ -ülke sınırlarının genişletilmesini isteyen Arnavutların savaşa hazır olduklarına dair- alınan istihbaratı değerlendiren Ciano, böylece ordularının karşılaşacakları herhangi bir direnişle karşılaşmadan Yunanistan'ı işgal edebileceği konusunda kuşku taşımamaktaydı (Deko, 2020, s. 49). İtalya'nın işgal için yaptığı askeri sevkiyatta 2.500 Arnavut faşist milisinin de Yunan sınırına yerleşmesi, Ciano'yu bu düşünceye iten nedenlerden biriydi (DİAD, 541_44138-209265-3.). Aslında, İtalyanlar Arnavutluk'u işgalden hemen sonra Yunanistan ve Yugoslavya sınırlarına erişmek amacıyla yol ağları inşa etmişlerdi (Vickers, 2001, s. 143). Mussolini'den habersiz olarak bilgi toplamaya ve planlar yapmaya başlayan Ciano, sonuç olarak Yunan polislerinin Çamerya'lı bir Arnavut vatandaşını öldürme olayını kullanarak, Duçe'yi⁴ Yunanistan'a karşı eyleme geçme konusunda ikna etti (Progonati, 2012, s. 129). İtalya böylece kendi kontrolündeki Arnavutların Yunan baskısından kurtarılabilmesi için de bir mazeret bulmuştu.

Anılarında “Yunanistan'a düzenlenecek askeri harekâtın faydalı ve kolay olacağına” inandığını belirten Dışişleri Bakanı Ciano, bununla birlikte, İtalyan Genelkurmayı'nın üç başkanının operasyona karşı çıkmasıyla kaygılanmıştı. Özellikle Genelkurmay Başkanı Badoglio'nun “yeterli hazırlık yapılmadan Güney Arnavutluk'ta Pindus dağlarından bir saldırının çılgınlık olacağı” yönündeki düşünceleri bu kaygılarını artırsa da Mussolini'nin operasyon kararını destekledi.⁵

Tarih 28 Ekim 1940'ı gösterdiğinde, İtalya tarafından Yunanistan'a yöneltilen bir ultiimatomla (Kasalak ve Baş, 2015, s. 127), İtalyan ordusunun ülkeye serbest girişi talep edildi, aynı zamanda Korfu ve Girit adaları ile Epir ve Pire limanlarının teslimi istendi (Biber, 2016, s. 287). Yunan hükümeti, bu

² 1903'te Livorno'da dünyaya gelen Ciano, Roma Üniversitesi'nde hukuk eğitimi almıştır. Bir gazetede kısa bir süre drama ve sanat eleştirmenliği yapmış, 1925 yılında da Dışişleri Bakanlığı hizmetine girmiştir. 24 Nisan 1930'da Mussolini'nin kızı Edda'yla evlenen Kont, Şangay Başkonsolosu olarak vazife yaptığı kısa bir sürenin ardından 1935 Haziranı'nda basın ve propaganda bakanı olmuştur. Almanya ile İtalya arasında ilişkileri geliştirmek ve Roma-Berlin mihverini kurmak amacıyla 9 Haziran 1936'da daha 33 yaşındayken Dışişleri Bakanlığı'na getirilmiştir. 5 Şubat 1943'te görevden alınarak Roma'nın Vatikan Büyükelçiliği'ne atanmıştır. Aynı yıl içinde Müttefik devletlerin Sicilya Adası'na çıkarma yapmaları üzerine, Yüksek Faşist Konsey'de Mussolini'nin görevden alınması lehinde oy kullanmıştır. Duçe'nin tutuklanmasından sonra Almanya'ya kaçan ve burada göz hapsine alınan Ciano vatana ihanetten yargılanmıştır. Kuzey İtalya'daki Alman kukla devleti İtalyan Sosyal Cumhuriyeti'ne bağlı Verona'da 11 Ocak 1944 tarihinde kurşuna dizilmiştir. Ciano Arnavutluk'un ilhak sürecinde mühim bir rol oynamış ve bu nedenle Saranda Limanı'na karısı Edda'nın adı verilmiştir. Bkz. (Ciano, 2017, s. 1; Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986, s. 2364).

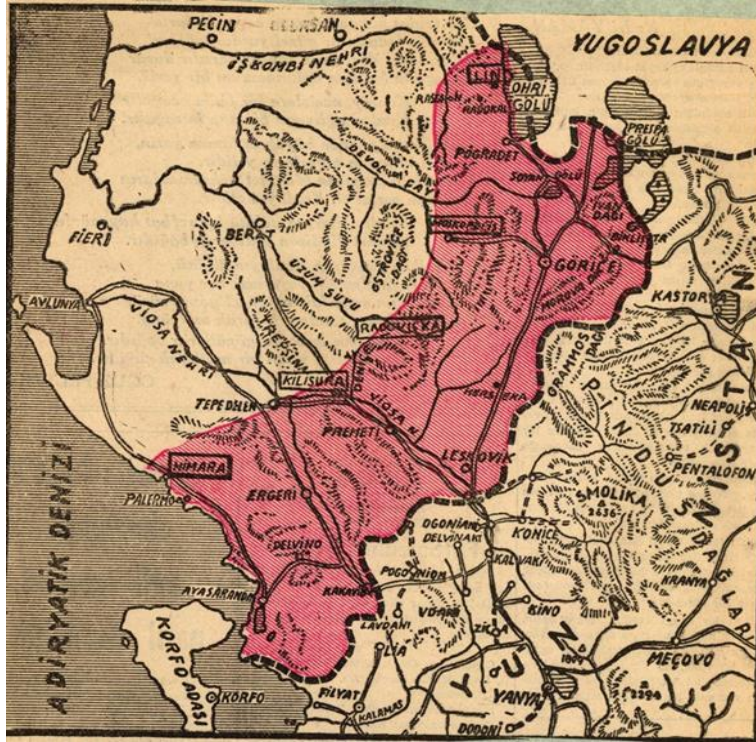
³ Arnavutluk'taki İtalyan kuvvetlerinin komutanı olarak atanan eski diplomat Jacomoni, Arnavutluk direniş hareketini önlemede yetersiz kaldığı gerekçesiyle 18 Mart 1943'te bu görevinden alınacak, yerine General Alberto Pariani getirilecektir. Bkz. (Pearson, 2005, s. 241).

⁴ İtalya'da iktidara geldikten sonra Mussolini'ye “Duçe” (lider) unvanı verilmiştir. Bkz. (İkinci Dünya Savaşı Ansiklopedisi, 1979-1980, s. 103).

⁵ Misha Glenny “Balkanlar 1804-1999” başlıklı çalışmasında İtalya Dışişleri Bakanı'nın verdiği bu desteği şu şekilde aktarmaktadır: “Ciano askeri itirazları dinlemiyormuş gibi davranıyordu. Ama hiç kuşkusuz Genelkurmay başkanının sözlerinin anlamını çok iyi biliyordu. Ama bunu anladığını belli etmek bunları kayınpederi Duçe'ye iletmek demektir. Oysa Ciano Mussolini'nin siyasal bilgeliğini asla sorgulamazdı”. Bkz. (Glenny, 2001, s. 376-377). Konu ile ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti Peşte elçiliği de kendilerine ulaşan bir haberi Türk yetkili makamlarına şu şekilde raporlamaktadır: “...öğrenildiğine göre Badoglio'nun reyine muhalif olarak Yunanistan'a harp açtırmak mesuliyeti şahsen Kont Ciano'nun imiş. Sardettiği delil de İtalya derhal Selanik'e yürümezse Romanya'da müctemi Alman kuvvetlerinin Bulgarlarla beraber Selanik'i daha evvel alacakları mülahazası imiş”. Bkz. (DİAD, 541_44232-210790-67.).

şartları kabul etmeyi reddettiğinde, İtalyanlar, Arnavutluk'ta topladıkları 100.000 askerle Yunan sınırını geçerek ülkeye girmeye başladılar (Çetin, 2014, s. 760).

Yunan ordusunun savaşa hazırlıksız olması sebebiyle, İtalyan kuvvetleri başlangıçta sıradağların ilk geçitlerine kadar ilerleyebildi. Ancak, hava koşullarını göz ardı eden İtalyanlar büyük bir hayal kırıklığına uğradılar. Çünkü 28 Ekim sabahı, fırtınalı hava şartları nedeniyle İtalyan Hava Kuvvetleri uçaklarını kullanamadı. Toprak çamur tabakasına dönüşmesi ve görüş mesafesinin azalması, İtalyan ordusunun stratejik planlarını ciddi şekilde sekteye uğrattı. İlk günden itibaren gerçekleştirilecek operasyonla Yunanistan'ı ikiye bölmeyi hedefleyen planlar bozulmuştu. İkinci günde ise denizdeki fırtına sebebiyle donanmanın Korfu Adası'na çıkma planı iptal edildi. Bu durum, işgalin büyük bir hezimetle döneceğinin belirtileri kendini göstermeye başlamıştı (Glenny, 2001, s. 378).

Harita 1: İtalya-Yunanistan Harbi Harekât Sahası (DİAD, 541_44232-210790-81.).

İlk beş günün ardından, General Papagos'un liderliğindeki Yunan ordusu, İtalyan güçlerini sınırlarından uzaklaştırmayı başardı. İtalyan ordusu, zorlu hava koşulları ve beklenen ikmal yardımlarının gelmemesi gibi faktörler nedeniyle sıkıntılarla karşılaştı. Bu dönemde, köylüler silahlı birlikler oluşturarak ordunun yanında yer aldı ve İtalyan kuvvetlerini takip etmeye başladılar (Glenny, 2001, s. 379).

Savaşın ilk on günündeki değerlendirmeler, İtalyanlar açısından oldukça ağır bir bilançoya işaret etmekteydi. Bu kötü bilanço *Reuters Haber Ajansı*'nın 4 Kasım 1940 tarihli bir haberinden ve Yunan başkumandanlığının 12 Kasım 1940 tarihli tebliğinden de anlaşılmaktaydı. *Reuters*'in verdiği bilgiye göre; "Yunanlılar birçok Arnavut köyünü işgal etmiş, tüm karşı saldırılarına rağmen İtalyanlar Yunan ordusunu püskürtmeyi başaramamıştı. Görice ve Ergiri havalimanları ile bu şehirlerdeki önemli petrol yatakları bombalanmış ve 4 İtalyan uçağı düşürülmüştü." (AQSH, F. 161 (Mëkëmbësia e Përgjithshme), V. 1940, D. 353.). Yunan başkumandanlığının tebliğinde ise İtalyan askeri esirlerinin sayısının gittikçe arttığı ve ciddi miktarda havan topu ve makineli tüfek gibi savaş malzemesinin ele geçirildiği belirtilmekteydi ("Yunan tebliği", 1940, 14 Kasım, *Cumhuriyet*, 1).

15 Kasım'da başlatılan karşı taarruz neticesinde, Yunan kuvvetleri, İtalyanları Arnavutluk'a geri püskürtmeyi başardı ve ardından da sıcak takibe devam ederek Arnavutluk topraklarında ilerlemeye

başladı. İtalyan ordusu bütün cephe boyunca önemli araç ve gereçlerini terk ederek bozgun şeklinde geri çekilmekteydi (Mengeş, 2018, s. 355). Yunan ordusu, geri çekilmek zorunda kalan İtalyan kuvvetlerini takip ederek, stratejik öneme sahip Korça şehrini ele geçirdi ("Görice zaferi", 1940, 23 Kasım, *Cumhuriyet*, 3). Böylece, işgal başladıktan sonra yaklaşık bir ay içinde son İtalyan askeri de Yunanistan'dan çıkarılmış oldu (Jelavich, 2009, s.241).

İtalyanların, kendilerine üs olarak belirledikleri Korça'dan geri çekilmek zorunda kalmaları, Mussolini ve ordu komutanları arasında önemli tartışmalara neden oldu. Mussolini, komutanlarını değiştireceğini açıklarken, komutanlar da Mussolini'nin cepheye bu kadar müdahalesinden duydukları rahatsızlıkları farklı platformlarda dile getirmekteydiler (Ciano, 2017, s. 363).

Bu süreçte, İtalyan ordusunda bulunan Arnavutların önemli bir kısmı, İtalyan ordusunu terk etti İtalya'nın yenilgisinden memnun olan ve İtalyan kuvvetlerine zarar vermek isteyen Arnavut unsurlar, çeşitli operasyonlar gerçekleştirerek mühimmat ele geçirme ve telefon iletişimlerini kesme gibi faaliyetlerde bulunmaktaydılar. Bu yardımların büyük bir kısmı, özellikle güneyde yaşayan Yunan azınlıktan gelmiştir. Buna karşın, çoğu Arnavut vatandaşı, Yunanistan'ın Güney Arnavutluk üzerindeki hedeflerinden vazgeçmeyeceğini bildikleri için Yunan ilerleyişinden endişe duymaktaydı (Deko, 2020, s. 50-51).⁶ Kaldı ki Arnavutluk Başvekili Şevket Verlaçi, 27 Kasım 1940 tarihinde Tiran Radyosu'na verdiği bir demeçte; "*Yunanlıların Hellen politikalarını sürdürdüğünü ve Yunanistan'ın her vakit Arnavut hürriyetinin düşmanı olduğunu*" ifade ederek İtalyan harekâtına destek vermekteydi (DİAD, 541_44232-210790-60.).

Büyük bir mağlubiyet yaşayan İtalyanlar, başarı elde etmek için Yunan birliklerini Arnavutluk içine çekme stratejisi planlamışlardı (DİAD, 541_44232-210790-66.). Yunanlılar ise nihai zaferi elde etmek adına kıyı şeridindeki liman şehirlerini ele geçirmeleri gerektiğini bilmekteydiler. Bu amaçla, Adriyatik'in kapısı olan Otranto Boğazı'nın kontrolünü ele geçirmek önemliydi.⁷ Bu strateji doğrultusunda, Aralık 1940 sonunda Yunanlılar, Himara'ya saldırarak burayı ele geçirdi. Adriyatik sahilindeki Himara liman kasabasının kontrolü, Yunanlılar için büyük bir stratejik öneme sahipti. Ardından hedef Avlonya'ydı ve bu şehrin ele geçirilmesiyle savaşın Yunan zaferiyle sonuçlanması planlanmaktaydı (Nadi, Y., 1940, 25 Aralık, "Yunanistanda Şenlik", *Cumhuriyet*, 1,5).

Yunanistan'ın İtalyanları Arnavutluk'tan çıkarmak amacıyla gerçekleştirdiği son saldırılara, Arnavut çeteleri de önemli bir katkı sağladı. Dağlardaki kestirme yolları Yunan kuvvetlerine göstermekle kalmayıp, aynı zamanda Tiran'a girmeyi de başaran çete grupları, Valilik Sarayı'na ulaşarak yayınladıkları beyannamelerle İtalyanları Arnavutluk'u terk etmeye zorladılar ("Arnavud çeteler faaliyetine geçti", 1940, 27 Aralık, *Cumhuriyet*, 1). Büyük zayıflar veren İtalyan ordusunda kaçaklar artmış, umudunu kaybeden askerler Yunan kuvvetlerine teslim olmaya başlamıştı. Mussolini kaçakların yakalanıp kurşuna dizilmesi ve teslim olan askerlerin ailelerinin sürgüne gönderilmesi emrini verdi ("Akim kalan büyük taarruz", 1941, 17 Mart, *Cumhuriyet*, 1, 5).

Mart ayında, mevzileri ve uçaklarının önemli bir bölümü imha edilen İtalyan kuvvetleri, özellikle Avlonya'da ciddi kayıplar yaşadı. Yunan Hava Kuvvetleri, yayımladığı bir tebliğle bu saldırılarda İtalyanların önemli sayıda uçak kaybına uğradığını bildirmekteydi. İtalyanlar, 150 bin kişilik bir kuvvetle gerçekleştirdikleri taarruzda ordularının yaklaşık %40'ını kaybetmişlerdi (1941, 18 Mart, *Cumhuriyet*, 1).

⁶ Arnavutların Yunan kuvvetlerine destek olmasına kızan İtalyanlar, kendilerine ihanet edildiğini iddia etmekteydiler. Bkz. ("Hem nalına Ham Mihına-Kahraman ihanet!", 1940, 17 Kasım, *Cumhuriyet*, 2).

⁷ İngilterenin Akdeniz donanması başkumandanının hazırladığı raporda da "*Otranto kanalının müdafaa vasıtalarının ve tertiblerinin iyice keşfedilmesinin*" önemi vurgulanıyordu. Bkz. (Daver, A., 1940, 22 Aralık, "İtalyan gölünde İngiliz zırhlıları", *Cumhuriyet*, 3).

Harita 2: İtalyan-Yunan Savaşı (1940-1941) (URL 1)

İtalya'nın Yunanistan'ı İşgal Girişimi Sonrasında Almanya ve İngiltere

İtalya Dışişleri Bakanı Ciano, anılarında Yunanistan'a saldırılmasının esasen Mussolini'nin Hitler'e olan öfkesinin bir sonucu olduğunu ifade etmektedir. Çünkü, Hitler'in kendisine haber vermeden Romanya'yı işgal etmesi Mussolini'nin ağına gitmişti (Glenny, 2001, s. 376). Duçe, bu gelişmenin İtalyan kamuoyunu da derinden etkilediğini düşünmekteydi. Ciano, 12 Ekim 1940 tarihli günlüğünde, Mussolini'nin kendisine; *"Hitler beni hep oldu bittiye getiriyor. Bu kez ona kendi yöntemiyle yanıt vereceğim. Yunanistan'ı işgal ettiğimi gazetelerden öğrenecek. Denge bu şekilde sağlanmış olacak... Yunanlara karşı savaşmamıza karşı çıkacak herhangi biri olursa İtalyanlıktan istifamı veririm."* dediğini aktararak bir anlamda İtalya Başbakanı'nın içinde bulunduğu ruh halini özetlemekteydi (Ciano, 2017, s. 350).

İtalya'nın Yunanistan'a saldırması üzerine, Yunanlılara ilk yardım teklifi İngiltere tarafından yapılmıştır. Yunanistan, aslında 1939 yılından itibaren İngiliz garantörlüğünden faydalanmaktaydı. Nisan 1939'da, İngiltere, Yunanistan'a yönelik olası bir saldırı durumunda İngiliz donanmasının Yunanistan'ın savunmasına katkı sağlayacağını taahhüt etmişti (*"İngiltere, Yunanistan'a kat'i teminat verdi"*, 1939, 11 Nisan, *Cumhuriyet*, 1). Bununla birlikte, İngiltere'nin yardım teklifinin kabul edilmesi durumunda Romanya'da bulunan Alman ordularının harekete geçebileceği endişesine kapılan Yunanistan, kara çıkarması yerine sadece deniz ve hava desteği talep etti. Bu talep üzerine, İngiliz deniz ve hava birliği, Tarente Limanı'ndaki üç savaş kruvazörünü batırarak İtalyan donanmasının felç olmasına neden oldu (Castellan, 1993, s. 461-462).

İngiliz Hava Kuvvetleri'nin İtalyanları hem Libya'da hem de Arnavutluk cephesinde etkisiz hale getirmesi, Mihverin büyük ortağı olan Almanları harekete geçirdi. İtalyan donanması, Akdeniz'de varlık gösteremeyerek maddi ve manevi kontrolü İngiliz donanmasına bıraktığı için Alman prestijine büyük bir darbe indirmişti. Bu gelişmelerin yaşandığı dönemde, Almanya'nın son tebliği ile savaş uçaklarının İtalyanlara yardım etmek için Akdeniz'e geldiği duyuruldu (*"Siyasi İcmal"*, 1941, 12 Ocak, *Cumhuriyet*, 1,5). Akdeniz'deki bu gelişmelerle eş zamanlı olarak, İtalya'da Mussolini'ye karşı protesto yürüyüşleri düzenleniyor ve İtalyan Faşist partisi ile ordu arasındaki anlaşmazlıklar giderek daha belirgin hale geliyordu. Ayrıca, Alman askerlerinin İtalya'nın kuzeyinden trenlerle güneyine geçtikleri haberleri yayılmakta, böylece İtalya'nın kısmen de olsa Alman nüfuzu altına girdiği ifade edilmekteydi (*"İtalyada Alman nüfuzu"*, 1941, 19 Ocak, *Cumhuriyet*, 1,5). Libya'da ağır bir yenilgiye uğrayan ve Yunanlılara karşı mağlup olan İtalyanlar, kısa süre sonra Almanya'dan yardım talep etti. Bu talebi ve gelişmeleri

değerlendirmek amacıyla Mussolini ve Hitler arasında bir görüşme gerçekleşti (Doğrul, Ö.R., 1941, 22 Ocak, “İtalya-Yunanistan harbi bakımından diktatörlerin mülakatı”, *Cumhuriyet*, 3).⁸

Almanya, İtalya'nın yaşadığı mağlubiyet karşısında öncelikle bir İtalyan-Yunan barışı sağlamak için bir çözüm arayışına gitti. Bulunan çözüm ise Arnavutluk'a ait bir kısım toprağın Yunanistan'a verilmesiydi. Ancak mevcut sorunları diplomatik yollarla çözmeye girişiminden sonuç alamayan Almanlar, İtalya'ya yardım etme kararı aldılar (Deko, 2020, s. 52). Bu karar doğrultusunda da 6 Nisan 1941'den itibaren Alman kuvvetleri hem Yunanistan hem de Yugoslav topraklarına taarruza başladı (“Dün sabah Balkanlar'da harp başladı”, 1941, 7 Nisan, *Ulus*, 1). Almanlar, Yunanistan'a verdikleri notada saldırının gerekçesini, “Yunan hükümetinin tarafsızlığını yitirerek açık bir şekilde Almanya'nın düşmanı olan İngiltere lehinde tavır almasına” dayandırmaktaydılar (“Almanya'nın Yunanistan'a verdiği nota”, 1941, 7 Nisan, *Ulus*, 4).

Almanya'nın Yunanistan'a yönelik gerçekleştirdiği taarruzun yanı sıra, İtalyan kuvvetleri de Arnavutluk cephesinden ilerlemeye başladı. İki cephede eşzamanlı mücadele etmek zorunda kalan Yunan kuvvetleri, bu yoğun baskı karşısında daha fazla direnme imkanı bulamadılar. Bu durum, Atina'nın düşmesine yol açtı. Stratejik öneme sahip olan Selanik ve Atina gibi bölgeler Almanlar tarafından kontrol altına alınırken, kalan bölgeler İtalyanlarca işgal edildi. İşgal süreci, İtalya'nın Eylül 1943'te savaştan çekilmesine kadar devam etti (Mengeş, 2018, s. 238).

İtalya'nın Yunanistan'ı İşgal Girişimi Sonrasında Türkiye Cumhuriyeti

Savaş, İtalya'nın Yunanistan'a yönelik başlattığı saldırı sonucunda 1940 yılı sonlarında Türkiye sınırlarına oldukça yaklaşmıştı (Seydi, 2015, s. 549; Goloğlu, 2009, s. 105). Türkiye Cumhuriyeti, bu işgal girişim karşısında ölçülü bir politika izlemiş olsa da, Yunanistan'ın İtalyanların kontrolüne geçme olasılığı, Türk yetkilileri arasında ciddi endişelere neden oldu.

İngiltere, daha saldırı başlamadan Türkiye'yi olaya dahil etme çabalarına girişmişti. 16 Eylül 1940 tarihinde, dışişlerine gelen Büyük Britanya'nın Türkiye Büyükelçisi Sir Hughe Knatchbull-Hugessen, olası bir saldırı durumunda Türkiye'nin Yunanistan'ı destekleme beyanında bulunmasını talep etmişti. Dışişleri Bakanı Saraçoğlu ise; “Türkiye'nin gerçek bir tehdide uğradığında üzerine düşeni yapacağını, Türk-Yunan yardımlaşmasıyla ilgili olarak da gerekenin yapılacağını” ifade etmişti (Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, 1973, s. 28-29). Bununla birlikte, İtalya'nın Yunanistan'a saldırması durumunda Türk-İngiliz-Fransız İttifak Anlaşması'nın 3. maddesinin devreye girmesi gerekmekteydi. Çünkü 13 Nisan 1939'da Yunanistan ile Romanya'ya garanti veren İngiltere ve Fransa, bu iki devletin yardımına giderse, Türkiye de savaşa katılacaktı. Gerçekten İngiltere de Türkiye'nin en kısa sürede savaşa katılmasını istiyordu (Armaoğlu, 1991, s. 408).⁹

Yunanistan'ın uğradığı saldırı sonrası Türkiye ile İngiltere arasında yaşanan ilişkiler, Cumhurbaşkanı İnönü'nün 1 Kasım 1940 tarihinde TBMM'yi açış konuşmasında şu şekilde dile getirilmekteydi:

“...Bizim harb harici vaziyetimiz, bize karşı aynı iyi niyeti gösteren ve tatbik eden bütün Devletlerle en normal münasebetlere mâni değildir. Kezalik, harb harici vaziyetimiz, bizim topraklarımızın, deniz ve havalarımızın muharibler tarafından birbiri aleyhine kullanılmasına istisnasız olarak mânidir ve biz muharebeye girmedikçe katî ve ciddî olarak mâni kalacaktır.

...Son zamanlarda harb harekâtı bazı yeni vesilelerle dikkate şayan inkişaflar gösterdi. Sükûn ve selâmeti bizim için çok ehemmiyetli olan emniyet sahamızın içinde dostumuz ve komşumuz Yunanistan maalesef bugün harbe sürüklenmiş bulunuyor. Bundan

⁸ 19 Ocak 1941'de Berghof'ta gerçekleşen ve oldukça gizli tutulan görüşme için Mussolini 18 Ocak 1941'de Roma'dan trenle hareket etmişti. Görüşmenin temel konusu Almanya'nın Kuzey Afrika ve Arnavutluk'ta İtalya'ya yardım etmesiydi. Bkz. (DİAD, 541_43948-207596-13; Pike, 2008, s. 147).

⁹ Bu noktada İngilizlerin Türkiye konusunda kendi içinde ihtilafa düştüğü görülmektedir. Çünkü, Churchill ve İngiltere Genelkurmayı Türkiye'nin Yunanistan'a yardım için derhal savaşa girmesini isterken İngiliz Dışişleri ise aksi yönde görüş belirtiyordu. Sonuçta Türkiye'nin kaybedilmesinin İngiltere'nin Ortadoğu'da sonunu getirebileceğini dile getiren Dışişleri Bakanlığı'nın görüşü ağır basacak, böylece Türkiye'ye yönelik İngiliz baskısı hafifleyecekti. Bkz. (Seydi, 2015, s. 549).

doğan vaziyeti, müttfikimiz İngiltere Hükümetile müştereken tedkik ve mütalea etmekteyiz..." (TBMM ZC, D: 6, C: 14, İ: 1, 01.11.1940, s. 4.).

Saldırı sonrasında İngiltere, Bulgaristan'ın İtalya'nın yanında yer almasını engellemek amacıyla Türkiye ile ortak bir beyanname yayınlama fikrini öne sürdü. Bununla birlikte, Türkiye tarafından Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu aracılığıyla yapılan açıklamada; " *Bulgaristan'a diplomatik yollardan ihtarda bulunulduğu, Yunanistan'a saldırımları halinde Türkiye'nin de savaşa gireceğinin bildirildiği* " belirtildi. Türk Dışişleri Bakanı ayrıca, " *Türkiye'nin Bulgar ordusunu hareketsiz bırakmakla Yunanistan'a en büyük yardımı yapacağını, böylece Yunanistan'ın Trakya'daki ordusunu Arnavutluk cephesine kaydırabileceğini* " ifade etti (Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, 1973, s. 28). Sonuçta bu uyarı hedefine ulaşmış, Bulgaristan Yunanistan'a herhangi bir saldırı girişiminden uzak tutulmuştu (Armaoğlu, 1991, s. 408).

Türk Basınında İtalya'nın Yunanistan'ı İşgal Girişimi

İtalya'nın Yunanistan'a yönelik başlattığı saldırı, Türk basını tarafından da büyük bir önemle takip edilmiş, özellikle Yunanistan'ın işgale karşı gösterdiği direniş, Türk kamuoyunca olumlu bir şekilde karşılanmıştır (Biber, 2016, s. 288). Gazeteler, Yunan direnişini işgalin başlangıcından itibaren desteklemiş olsalar da, hem Türk Hükümeti hem de basın, ülkenin savaşa girmemesi yönünde bir tutum benimsemiştir. Dönemin önde gelen gazeteleri arasında bulunan Cumhuriyet, Akşam, Tan, Vatan, Tasvir, Son Posta, Tanin, Sabah ve Vakit, Yunanistan'ın İtalya'ya karşı gösterdiği mücadeleyi övmüş ve desteklemişlerdir (Mert, 2007, s. 76).

Örneğin; Cumhuriyet gazetesinin asker kökenli yazarlarından Feridun Dirimtekin tarafından kaleme alınan bir makalede, Yunan ordusunun başarıları şu şekilde dile getirilmektedir:

"...Yunan-İtalyan harbinin ilk safhası, bir İtalyan mağlûbiyetile kapanmıştır. Bu harekât küçük fakat memleketi müdafaa ettiğinden dolayı büyük maneviyata ve enerjiye malik, iyi sevk ve idare edilen bir ordunun, daha kuvvetli, fakat fena kumandanlar tarafından idare edilen ve yüksek ihtirasların aleti olan bir orduya galib gelebileceğini göstermiştir..." (Dirimtekin, F., 1940, 23 Kasım, "Askerî bahisler: İtalya-Yunanistan harbinin ilk safhası İtalyan hezimetile bitti", Cumhuriyet, 3).

Yunan ordusunun Korça zaferi üzerine General Metaksas'ın yayınladığı mesajı sütunlarına taşıyan Ömer Rıza Doğrul da benzer şekilde, verilen mücadeleyi överek Yunanistan'ın başarısının Balkanlar'ın ve Arnavutluk'un geleceği açısından önemine şu şekilde dikkat çekmektedir:

"...Bu sözler, her şerefli ve hür insanın kalbinde derin akisler bırakacak, heyecanlar uyandıracak samimi ve ulvî bir hitabdır. General Metaksas, bu sözlerle Yunan milletinin azmine, cesaret ve inancına tercüman olmakla kalmamış, Yunanistanın bugünkü mücadeleyi göze almakla bütün Balkan davasına nasıl hizmet ettiğini de anlatmıştır ki bu pek sarîh ve münakaşa kabul etmez bir vakiadır.

...General Metaksas, Yunanistanın Arnavudluğu hürriyete kavuşturmak için de mücadele etmekte olduğunu söylemekle, bütün Arnavud milletini halâs harbine iştirak için davet etmektedir. Bu davetin gün geçtikçe genişleyen bir icabetle karşılanacağı şimdiden görülmüyor. Arnavud milleti, İtalyan boyunduruğundan kurtulmağa teşne olduğu için Arnavud kuvvetlerinin Yunan kuvvetleriyle birlikte harekete geçeceği sıranın çok yakın olduğuna inanılabilir..." (Doğrul, Ö.R., 1940, 24 Kasım, "Siyasî icmal: Şerefli gayeler uğrunda", Cumhuriyet, 3).

Türkiye'de ikamet eden Arnavut tebaanın, Yunanistan'da devam eden savaşa katılımı için Arnavutluk Konsolosluğu tarafından yapılan çağrılarında sıkça yer alması da, bir bakıma Yunan direnişine Türk kamuoyunca verilen desteğin bir belirtisi olarak değerlendirilebilir (1940, 15 Kasım, Cumhuriyet, 3).

Nitekim basında yer bulan Yunanistan lehine savaşa katılmak üzere çok sayıda Arnavut vatandaşın hem Türkiye'deki hem de bazı dış devletlerdeki Yunan konsolosluklarına başvurduğu haberleri bu desteğin devamı niteliğindedir (1940, 10 Kasım, Haber Akşam Postası, 4; 1940, 10 Kasım, Tan, 4). Aynı şekilde, Türkiye'deki Yunan vatandaşlarının -savaşa katılmak üzere- vatanlarına gitme

törenlerinin de basın tarafından okuyucuya benzer duygularla aktarıldığı görülmektedir (1940, 17 Kasım, *Vakit*, 1).

Türkiye'nin direnişe sağladığı destek, doğal olarak Yunan kamuoyu tarafından memnuniyetle karşılanmış ve iki ülke arasındaki dostluk ilişkileri, karşılıklı söylemlerle daha da pekişmiştir. Örneğin, Atina'da yayımlanan *Elefteron Vima* gazetesinin 10 Kasım 1940 tarihli başmakalesinde Türkiye'ye ilişkin şu duygular dile getirilmiştir:

“İtalya'ya karşı mücadelesinde, bütün dünya Yunanistan'ın yanındadır. Bilhassa Türkiye bütün mevcudiyetile, bütün ruhile Yunanistan'ın yanındadır. Ankara, Yunan ordusu hareketinin yalnız Yunan istiklalini değil Türkiye'nin de istiklalini müdafaa ettiği telakkisindedir. Asil, samimi ve mert Türk milletinin bütün tarihinin bariz vasfı olan azimkarlıkla Yunan davasını benimsemiş olduğunu Yunan ruhu asla unutmayacaktır.” (1940, 11 Kasım, *Cumhuriyet*, 3).

Yunan direnişine Türkiye'de verilen bu desteğin en önemli nedeni, Almanya ve İtalya'nın saldırgan politikalarının ülke için yarattığı güvenlik tehdidi idi. Bu bakımdan sıkı bir denetim altındaki Türk basınında bu tehdiye karşı yazılar yayımlanmış, hükümetin isteğiyle İngiltere ve Yunanistan'ın başarıları ön plana çıkarılmıştır. Türk Hükümeti ve basının Yunan direnişine verdiği desteğin bir diğer nedeni ise İtalya'nın Birinci Dünya Savaşı'nda Anadolu'da izlediği yayılmacı politikanın oluşturduğu psikolojik atmosferdi (Mert, 2007, s. 76).

Sonuç

Akdeniz'de bir “*Roma İmparatorluğu*” yaratmak isteyen İtalya, bu ideali çerçevesinde önce Habeşistan'ı, ardından da -1920'li yıllardan itibaren nüfuzu altına girmiş olan- Arnavutluk'u işgal etti.

İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesiyle bölge ülkeleri büyük bir çatışma ortamına sürüklenirken Mihver'in yayılmacı siyaseti, büyük güçlerin de gözlerini bu coğrafyaya çevirmesine neden oldu.

Arnavutluk'u işgal eden ve burada kendi rejimini oluşturan İtalya, 28 Ekim 1940'da Arnavutluk üzerinden Yunanistan'a saldırdı. Ancak bu işgal girişimi sonunda İtalyanlar çok büyük kayıplar vererek hüsrana uğradılar. İtalyan kuvvetlerini Arnavutluk topraklarına geri püskürten Yunan kuvvetleri, Arnavutluk topraklarına girerek nerdeyse ülkenin yarısını ele geçirdi.

Bu çalışma ile İtalya'nın Yunanistan'ı işgal girişimi ve saldırının Türk basınındaki yansımalarının incelenmesi amaçlanmıştır. İşgal girişimi, Türk basınının dikkatle takip ettiği bir konu olmuş, basın, özellikle Yunanistan'ın işgale karşı gösterdiği direnişi desteklemiş ve Yunan ordusunu kahraman ilan etmiştir (Nadi, Y., 1940, 10 Aralık, “Yunan Zaferinin Kıymeti”, *Cumhuriyet*, 1). Türk basınının bir anlamda “ölüm-kalım mücadelesi” olarak gördüğü Yunan direnişini adeta Türk Kurtuluş Savaşı ile özdeşleştirdiği görülmektedir (Mert, 2007, s. 78).

Yunanistan'ın İtalya'ya karşı direnişine Türk kamuoyunca verilen destek, aynı zamanda Türkiye'deki Arnavut tebaanın ve Yunan vatandaşlarının savaşa katılımına dair haberlerle de somut bir şekilde ifade edilmiştir. Türk basınının bu destekleyici tutumu, Türk-Yunan ilişkilerindeki dostluğu daha da güçlendirmiş ve iki ülke arasında olumlu bir atmosfer yaratmıştır.

Makalede ayrıca, dönemin ulusal güvenlik kaygıları göz önüne alınarak işgal girişiminin bölgesel bağlamdaki etkileri de değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kaynaklar

1. Arşiv Belgeleri

1.1. Arnavutluk Devlet Arşivi (AQSH)

F. 161 (Mëkëmbësia e Përgjithshme), V. 1940, D. 353.

1.2. T.C. Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DİAD)

DİAD, 541_43948-207596-13

DİAD, 541_44138-209265-3.

DİAD, 541_44232-210790-60.

DİAD, 541_44232-210790-66.

DİAD, 541_44232-210790-67.

DİAD, 541_44232-210790-81.

2. TBMM Zabıt Cerideleri

TBMM ZC, D: 6, C: 14, İ: 1, 01.11.1940.

3. Gazeteler

Cumhuriyet

Haber Akşam Postası

Tan

Ulus

Vakit

4. Kitap, Makale ve Bildiri Türünden Eserler

Armaoğlu, F. (1991). 20. yüzyıl siyasi tarihi (1914-1990) (Cilt I). Türkiye İş Bankası Yayınları.

Ataöv, T. (2008). 2. dünya savaşı. İleri Yayınları.

Barlas, D. (2001). Akdeniz'de hasmane dostlar: İki dünya savaşı arasında Türkiye ve İtalya. Doğu Batı, (14), 210-218.

Biber, T. E. (2016). II. dünya savaşı ve Yunanistan Türkleri. *İkinci Dünya Savaşı ve Türk Dünyası*, S.17, (Ed. Nesrin Sarıahmetoğlu ve İlyas Kemaloğlu), Türk Dünyası Belediyeler Birliği (TDBB) Yayınları, 285-298.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi. (1986). Milliyet Yayınları. *Ciano* (C.5, s. 2364).

Castellan, G. (1993). Balkanlar'ın tarihi. çev. Ayşegül Yaraman-Başbuğu. Milliyet Yayınları.

Ciano, G. (2017). Savaş günlükleri 1939-1943. çev. Selçuk Uygur. Kronik Kitap.

Çelikçi, A. S. ve Kakışım, C. (2013). İtalyan faşizmi ve tarihsel gelişimi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 83-99.

Çetin, S. (2014). İkinci dünya savaşı ve Balkanlar. *XIV. Yüzyıldan Günümüze Balkanlar ve Balkan Tarihi, Genelkurmay Başkanlığı On Dördüncü Askeri Tarih Kongresi Bildirileri-II*, (03-07 Aralık 2012, İstanbul), Genelkurmay Personel Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, 757-796.

Deko, K. (2020). İtalyan İşgalinde Arnavutluk (1939-1943). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü. (1973). Türkiye dış politikasında 50 yıl: İkinci dünya savaşı yılları (1939–1946).

Glenny, M. (2001). Balkanlar 1804-1999: Milliyetçilik-savaş ve büyük güçler. çev. Mehmet Harmancı. Sabah Kitapları.

Goloğlu, M. (2009). Türkiye Cumhuriyeti tarihi-III 1939-1945: Milli Şef dönemi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

İkinci Dünya Savaşı Ansiklopedisi. (1979-1980). Görsel Yayınları. *Faşizmin Doğuşu ve Mussolini* (C.1, s. 103).

Jelavich, B. (2009). Balkan tarihi: 20. yüzyıl (Cilt 2). Küre Yayınları.

- Kasalak, K. ve Baş, R. (2015). İtalyan saldırısında Yunanistan'a Türkiye'nin yardımları (1940-1941). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(22), 123-136.
- Koç, N. (2016). İkinci dünya savaşı öncesi Balkanlar'daki politik gelişmeler ve Türkiye. Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, (22), 39-59.
- Mengeş, Y. (2018). İkinci dünya savaşı dönemi Türk İtalyan ilişkileri. Libra Yayınları.
- Mert, Z. (2007). Tan gazetesinde 1940 Yunan-İtalyan savaşı. Toplumsal Tarih Dergisi, (168), 74-78.
- Pearson, O. (2005). Albania in occupation and war. I. B. Tauris & Co Ltd.
- Pike, D. W. (2008). Franco and the axis stigma, palgrave Macmillan. Basingstoke.
- Progonati, E. (2012). Arnavutluk-Yunanistan İlişkilerinde Bir Azınlık Sorunu Olarak: Çamerya Arnavutlarının Yeri ve Geleceği. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Seydi, S. (2015). İnönü dönemi Türk dış politikası (1938–1950). *Türk Dış Politikası-Cumhuriyet Dönemi, C.1*, (Ed. Mustafa Bıyıklı), Gökkuşbu Yayınları, 535-574.
- Snyder, L. L. (1958). The first book of world war II.
- Vickers, M. (2001). The Albanians: A modern history. I. B. Tauris Publishers.

5. İnternet Kaynakları

- URL 1: Wikimedia, "File:Italian Invasion 1940 in Pindus Epirus", https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Italian_Invasion_1940_in_Pindus_Epirus-es.svg (Erişim Tarihi: 30.12.2022).

MAKÜ-MEHMET AKİF ERSOY DERGİSİ (MAED)

MAKU-Journal of Mehmet Akif Ersoy (JMAE)

e-ISSN: 3023-5618

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maed>

madergi@mehmetakif.edu.tr

Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2023 / Volume 1, Issue 1, December 2023

KİTAP KRİTİĞİ: MEHMET AKİF'İN MEKTUPLARI

Book Review: Mehmet Akif'in Mektupları

Makale Türü/Article Type: Kitap Kritiği / Book Review
Geliş Tarihi/Received Date : 15.11.2023
Kabul Tarihi/Accepted Date : 26.11.2023
Sayfa/Pages : 41-44
DOI Numarası / DOI Number : 10.5281/zenodo.10435494

Zuhal KONDU

(Doktora Öğrencisi), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,, e-mail: zuhal_kondu@hotmail.com

 0000-0001-6109-1602

Atıf/Citation

Kondu, Z. (2023). Kitap Kritiği: Mehmet Akif'in Mektupları. *MAKÜ-Mehmet Akif Ersoy Dergisi (MAED)*. (1/1), 41-44.

KİTAP KRİTİĞİ: MEHMET AKİF'İN MEKTUPLARI**Book Review: Mehmet Akif'in Mektupları****Zuhal KONDU**

'Mehmet Akif'in Mektupları 1' ve 'Dünyanın Dört Bucağında Mehmet Akif'e Mektuplar 2' şeklinde iki cilt olarak yayınlanan kitaplar Mehmet Âkif Ersoy'un mektuplarını konu edinmektedirler. Kitaplar, İstiklâl Marşı'nın kabulünün 100. Yılı olması vesilesiyle İstiklâl Marşı'nın kabulünün yüzüncü yılına armağan olarak düşünülmüştür. Birinci ve ikinci ciltleri Necmettin Turinay, Mehmet Rüyan Soydan ve Selçuk Karakılıç yayına hazırlamıştır. Yayın sahibi Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop'tur. İki cildin de editörlüğünü Selçuk Karakılıç yapmıştır. 1000'er adet basımı yapılan bu kitaplar TBMM yayını olup, tüm hakları TBMM'ye aittir. İki cilt de Ekim 1921'de yayınlanmıştır.

Ciltler Mehmet Akif Ersoy'un kısa bir biyografisiyle başlayıp, içindekiler kısmı, TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop'un takdimi, Necmettin Turinay'ın 'Mehmet Akif'in Mektupları' hakkındaki açıklayıcı bilgisi ve Selçuk Karakılıç'ın 'Mehmet Akif'in Mektupları Yayına Nasıl ve Niçin Hazırlandığı?' Başlıklı yazısıyla devam ederek mektuplar kısmına geçilmektedir.

Toplamda üç bölümden oluşan bu iki ciltlik kitabın Birinci Bölümü Mehmet Akif'in Mektupları başlığıyla birinci ciltte yer alırken; İkinci Bölüm Dünyanın Dört Bucağında başlığıyla, Üçüncü Bölüm de Mehmet Akif'ten Söz Eden Mektuplar başlığıyla ikinci ciltte yer almaktadır.

Birinci ciltte Mehmet Akif'in Mektupları adını taşıyan birinci bölüm Mehmet Akif'in Ahmet Bey'e yazdığı 1894 tarihli mektupla başlayarak, Mehmet Akif'ten Eşref Edip'e 7 Mayıs 1936 tarihli mektupla sona ermektedir. İkinci ciltte ikinci bölüm Müntehib-ı Sâni Namzedi Hayri Bey'den Sıratı Müstakim'e adlı 7 Kasım 1908 tarihli mektupla başlamış, Nevzat Ayasbeyođlu'nun Mehmet Akif'e yazdığı 23 Aralık 1935 tarihli mektupla sona ermektedir. Üçüncü bölüm ise Niyazi Beyefendi'den Sıratı Müstakim'e, 16 Mart 1909 tarihli mektupla başlayarak Uğur Derman'dan Ziyad Ebuzyiya'ya olan 5 Şubat 1981 tarihli mektupla sona ermektedir. Her iki cildin sonlarında kaynakça ve indeks kısmı bulunmaktadır.

Mektupların baş kısmında yer alan Necmettin Turinay'ın 'Mehmet Akif'in Mektupları' başlıklı kısımda mektupların öneminden, geçmişten günümüze mektupların hayatımızdaki yerinden, sanatçılar ve sanatçı mektuplarından bahsedilmiştir. Ülke veya aile özlemiyle kaleme alınan mektupların tarihteki önemini dile getirmiştir. Birçok sanatçı, yazar, düşünür ve şairden örnekler verirken, neden bu kadar çok mektup yazıldığına altında yatan sebepleri üzerinde durmuştur. Yazısının sonunda 'Mehmet Akif ve Bunca Çok Mektup' alt başlığıyla Âkif'in mektuplarıyla ilgili kısa ve açıklayıcı bilgiler verilmektedir. Yakın arkadaşı Mithat Cemal'in Âkif'in mektup yazma konusunda isteksiz olduğu yorumunu yaparken, bunca mektubun ortaya çıkması büyük bir tezatlık oluşturmaktadır. Ancak bu tezatlığın açıklaması Mithat Cemal'in bu yorumunu Âkif'in Mısır'a gitmeden önce yaptığına kuvvetle muhtemel olduğu şeklindedir.

Yine bir alt başlıkla bu mektupları kimlerin muhafaza ettikleri ve arayıp bulan gönüllü kadrosu hakkında bilgi verilmiştir. Başta ailesi, kızları ve damatlarının hem Âkif'in hem de onun yakın çevresine ait mektupları saklamasının yanı sıra, Âkif sevdalılarının arayıp buldukları mektuplar sayesinde bu kadar fazla mektup elde edilebildiği bilgisi verilmiştir.

Selçuk Karakılıç'ın, 'Mehmet Akif'in Mektupları Yayına Nasıl ve Niçin Hazırlandığı?' başlığıyla bu kitabın neden yazıldığıyla ilgili bilgi verdiği kısımdır. Mektuplara bakılarak Âkif'in hayatı, sanatı, düşüncesi, felsefesi, hüznüleri, sıkıntıları, özlemleri, dost ve sanat çevresi, karakterine ait detaylar, çevresiyle iletişimi ve dönemin şartlarına dair ayrıntıların mektuplardan bulunabileceği vurgulanmaktadır. Birinci ve ikinci ciltte toplamda 338 adet mektup bulunmaktadır.

Mektuplar Âkif'in duygu ve düşünce dünyası hitapları, üzüldüğü, sevindiği ya da merak edip sorduğu konular onun karakterine dair önemli detayları barındırmaktadır. Bu iki ciltten oluşan kitaplar zengin bir fotoğraf albümüne sahiptir. Mektuplarda adı geçen kişilerin, şehirlerin, olayların, Âkif'in ve ailesinin, dostlarının fotoğraflarına yeri geldikçe yer verilmiştir.

Mektupların okuyucu tarafından daha anlaşılır olması için her mektuba içeriğiyle ilgili başlıklar verilmiştir. Başlıkların altında köşeli parantez ile mektupları gönderen ile alan kişilerin isimleri yer almaktadır. Bütün bölümlerde de gerektiği yerlerde dipnotlar şeklinde açıklamalar bulunmaktadır.

Mektuplarındaki hitaplarına bakıldığında ailesine, dostlarına sıcak bir hitapla seslendiği görülmektedir. 'İki gözüm, oğlum, kızım...' gibi hitaplar onun özlemine ve babacan tavrını göstermektedir. Mektuplarında ayrıca kendi karakterine özgü bir mizah anlayışıyla ironi yaptığı ifadeler de yer vermiştir. Örneğin hastalığı sırasında sıtma ve ardı arkası kesilmeyen titreme nöbetlerinde bile bir mektubunda ironik bir dil kullanmaktan geri kalmayarak aşırı sıcakıyla bilinen Mısır'da "üşüme yarışması açılrsa şüphesiz ben birinci gelirdim" demiştir.

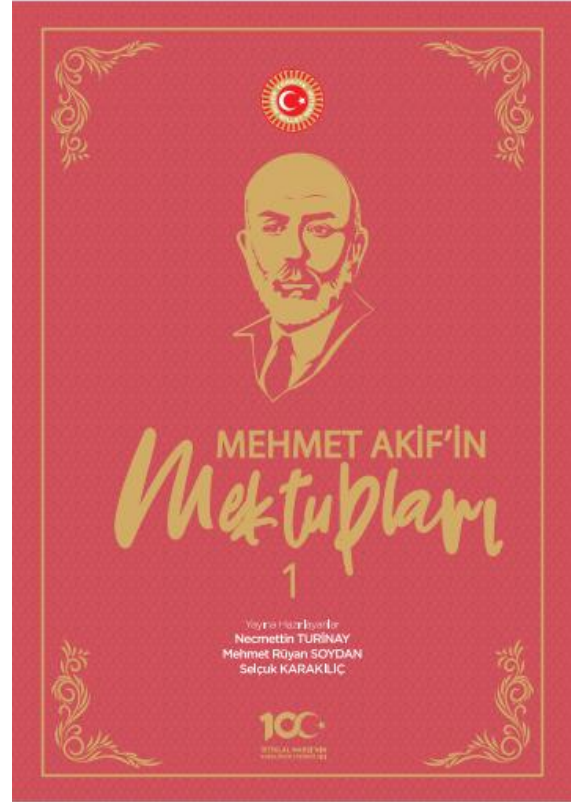
Bu iki ciltten önce yayınlanmış olan 'Mehmet Akif'in Mektupları' nı (2009) yayına hazırlayan Yusuf Turan Günaydın ve Âkif'in kızlarına ve damatlarına gönderdiği aile mektuplarını 'Mehmet Akif Ersoy'un Aile Mektupları' (2010) adıyla kitap halinde yayınlayan Ömer Hakan Özalp'in kitapları vardır. Ancak bu iki kitaba bakıldığında mektup sayısı ve sayfa sayısı olarak bu iki ciltlik kitaptan daha az kapsamlı olduğu görülmektedir. 2021 yılında bu iki cilt olarak yayınlanan kitap öncesinde Yusuf Turan Günaydın ve Hakan Özalp'in yayına hazırladığı kitaplar araştırmacıların Âkif'in mektupları ile ilgili başvurdukları kaynaklar olmaları açısından önemlidirler.

Mehmet Akif Ersoy'u, mektupları, eserlerini, ailesini, dostlarını ya da onun yaşadığı dönemi çalışacak olan araştırmacılara veya merak eden okuyucular için mektuplardan oluşan iki ciltlik kitap, önemli birer belge görevi görmektedir.

Birinci Cilt: 'Mehmet Akif'in Mektupları 1'

Birinci cildin iç kapağında 'Arkamda Serilmiş Yere Bir Mazi Mehmet Akif'in Mektupları Dostlarına, Arkadaşlarına ve Ailesine Gönderdiği Mektuplar' başlığı taşımaktadır. Kitap 490 sayfadan oluşmaktadır. Birinci Bölümde 208 adet mektup bulunmaktadır.

Âkif gençlik yıllarında yani görevine yeni başladığı zamanlarda görevli gittiği Adana, Halep ve Şam gibi yerlerden arkadaşlarına sık mektup yazmıştır. Şiir tarzında yazıp sonradan mesnevilere dönüştürdüğü dönem mektuplarında kendisinden, üzüntülerinden bahsetmektedir. Bu mektupların bazıları dergilerde yayınlanmış, bazıları ise birilerinin elinde olup bugüne kadar koruduğu mektuplardır. Özellikle onun Mısır'da bulunduğu 11 yıl süresince vatanına, ailesine ve dostlarına özlemi, onu daha sık mektup yazmaya yönlendirmiştir. Mısır'daki halet-i ruhiyesinden bahseden Âkif'in orada bulunduğu yıllarda yazdığı mektuplar rahat ve huzur içinde olmadığı; kızlarına, yakın çevresine ve vatanına olan özlemlerini anlattığı duygu yüklü mektuplar olarak karşımıza çıkmaktadır. Mısır'da mektup yazdığı kişiler sıralamasında ön sıraları damadı Ahmet Argon, Eşref Edib ve Kuşçubaşı Eşref almaktadır. Mısır mektuplarının içeriklerine bakıldığında ailesine ve dostlarına duyduğu özlemin yanı sıra orada çektiği geçim sıkıntısı içinde bunaldığı, mektubu kime yazdıysa onunla iktisatlı yaşamak, odunu-kömürü ve yiyeceği olmak, bunun kıymetini bilmek, hayati

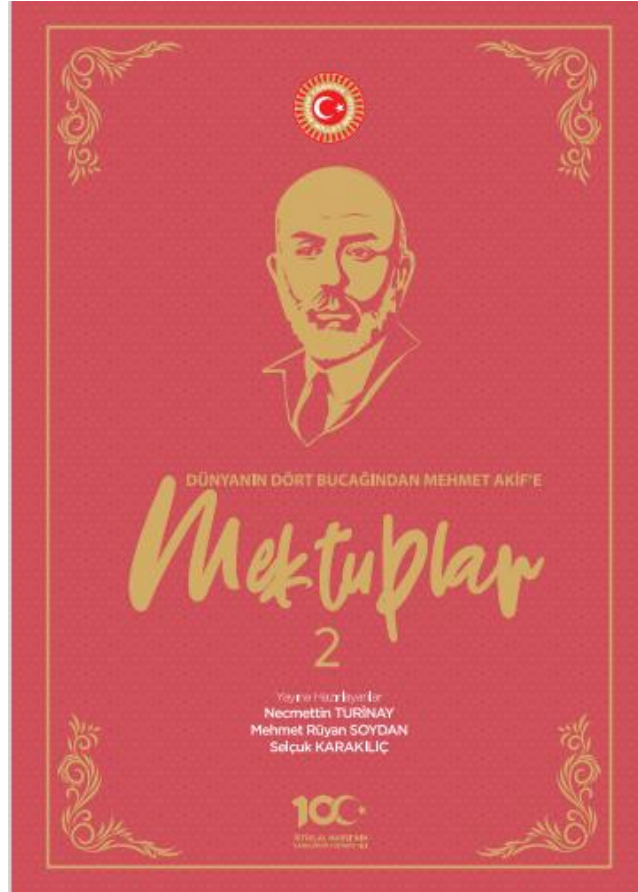

en asgari seviyede yaşamaya hazır olmak ve buna şükretmek lüzumu gibi içeriklerle dertleşir şekilde yazdığı mektuplar olduğu görülmektedir. Onun mektuplarında yakın arkadaşlarından Ahmet Naim, Mithat Cemal, Ömer Rıza Doğrul, Hasan Basri Çantay gibi isimlerin bu mektuplarda olmaması dikkat çekmektedir. Âkif'in dostlarıyla özlem giderme amacıyla yazdığı mektuplarına karşılık bulamadığı, elde edilen mektupların kronolojik sıralanmasıyla da anlaşılmaktadır. Mithat Cemal'in "Gün oldu ki onu sevmek bir cesaretti. Dostları bile onu gizli gizli sevdi." Sözü bu mevzuya açıklık getirecek şekildedir. Âkif'in Mısır'a gidişi ve peşinde istihbaratın olması, dönemin şartları düşünüldüğüne dostlarının onunla iletişim kurmaktan çekindikleri anlaşılmaktadır.

Kendi kaleminden çıkan mektuplardan oluşan Birinci Bölümdeki mektuplarda dönemin politik, sosyo-ekonomik ve kültürel durumu, toplumun içinde bulunduğu sıkıntılı hallerinden dolayı değişen ruh hali, aile ve dostlarından beklentileri, Mısır'da bulunduğu dönemde vatanına, ailesine ve dostlarına duyduğu özlem, Mısır'daki yaşayışı, hastalık dönemi ve hastalığı sürecindeki ruh halinin öğrenebileceği araştırmacılar için önemli birincil kaynak konumunda belgelerdir.

İkinci Cilt: Dünyanın Dört Bucağından Mehmet Akif'e Mektuplar 2'

İkinci cildin iç kapağında "Dünyanın Dört Bucağından Mehmet Akif'e Mektuplar Sıratı Müstakim'de ve Sebilürreşat'ta Yayınlananlar, Dost Çevresinden Gelenler ve Diğer Mektuplar' başlığını taşımaktadır. Kitap 434 sayfadan oluşmaktadır. İkinci Bölümde 60, Üçüncü Bölümde 70 adet olmak üzere ikinci ciltte toplamda 130 mektup bulunmaktadır. İkinci Bölümü Dünyanın Dört Bucağından ve Üçüncü Bölüm de Mehmet Akif hakkında üçüncü şahısların birbirleri ile mektuplaşmalarından oluşmaktadır. Kitapta Âkif'e gönderilmiş olanlar dışında, Sıratı Müstakim ve Sebilürreşat'a hitaben yazılmış çeşitli mektuplar da dahil edilmiştir. Mehmet Âkif'e hitaben yazılmasalar bile dünyanın dört bir yanından Balkanlardan, Kazan'dan, Türkistan'dan Kafkaslardan çeşitli İslâm ülkelerinden, Japonya veya Hindistan'dan gönderilmiş mektup örneklerine yer verilmiştir. Bu mektuplara yer verilmesinin amacı Sıratı Müstakim ve Sebilürreşat dergilerinin Türk ve İslam dünyasına yaklaşımlarının nasıl olduğunu ortaya koymak ve derginin ne kadar geniş coğrafyalara ulaşmış olduğunun farkına varılabilmesi içindir. Ayrıca mektupların başlarına Sıratı Müstakim veya Sebilürreşat imzasıyla cevaplar yazıldığı görülmektedir ki, bu derginin görüşünü öğrenmek için önemli birer belgedir. Bu bölümde Âkif'in Adriyatik'ten Çin'e kadar geniş bir çevreyle iletişimi olduğu görülmektedir. Bu bölümde daha çok millî meseleler ve Müslümanların sıkıntılarını dert ettiği hususlar yer almaktadır.

İkinci cildin son bölümü olan Üçüncü Bölüm, "Mehmet Akif'ten Söz Eden Mektuplar" başlıklı bölüm Âkif'in vefatı öncesi veya sonrasında yakın ve uzak arkadaşlarının onunla ilgili aralarındaki yazışmaları, hakkındaki polemikleri ve tartışmalarını içermektedir. Bu bölümde onun hakkında kimin ne düşündüğünün ve yokluğunun karşısındaki hisleri ortaya konulmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak Mehmet Akif'in Mektupları adıyla yayınlanan bu iki ciltlik kitap serisi alanda çalışma yapacaklara katkı sağlaması, döneme ışık tutan ayrıntıları, ailesi ve yakın dostları ile olan iletişimi gibi hususları ortaya koymaktadır. Daha nceki benzer yayınlardan daha kapsamlı, bölümlere ayrılmış ve toparlanmış olması bakımından bu kitabı diğerlerinden farklı kılmaktadır. Dil ve anlatım bakımından gayet anlaşılır bir dille yazılmış ve gerektiği yerlerde dipnotlarla açıklamalarda bulunulması, mektuplara başlıklar verilmesi ve fotoğrafların konulması kitabın anlaşılrlılığını artırmıştır.